माझी

माझी भाषा पाठ्यपुस्तक

कक्षा ३

माझी भाषा पाठ्यपुस्तक
कक्षा ३

नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

प्रकाशक : नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
पाठ्यक्रम विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

© पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

वि.सं. २०७७

पाठ्यक्रम विकास केन्द्रको लिखित स्वीकृति विना व्यापारिक प्रयोजनका लागि यसको पुरै वा आंशिक भाग हुबहु प्रकाशन गर्न, परिवर्तन गरेर प्रकाशन गर्न, कुनै विद्युतीय प्रसारण वा अन्य प्रविधिबाट अभिलेखबद्ध गर्न र प्रतिलिपि निकाल्न पाइने छैन ।

हाम्रो भनाइ

विद्यालय तहको शिक्षालाई उद्देश्यमूलक, व्यावहारिक, समसामयिक र रोजगारमूलक बनाउन विभिन्न समयमा पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक विकास तथा परिमार्जन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइँदै आएको छ । विद्यार्थीमा राष्ट्र राष्ट्रियताप्रति एकताको भावना पैदा गराई नैतिकता, अनुशासन र स्वावलम्बन जस्ता सामाजिक एवम् चारित्रिक गुणका साथ आधारभूत भाषिक तथा गणितीय सिपको विकास गरी विज्ञान, सूचना प्रविधि, वातावरण र स्वास्थ्यसम्बन्धी आधारभूत ज्ञान र जीवनपयोगी सिपका माध्यमले कलासौन्दर्यप्रति अभिरुचि जगाउन, सिर्जनशील सिपको विकास गराउनु र विभिन्न जातजाति, लिङ्ग, धर्म, भाषा, संस्कृतिप्रति समभाव जगाई सामाजिक मूल्य र मान्यताप्रतिको सहयोगात्मक र जिम्मेवारीपूर्ण आचरण विकास गराउनु आजको आवश्यकता बनेको छ । यही आवश्यकता पूर्तिका लागि विद्यालय शिक्षाका लागि राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ को सैद्धान्तिक मार्गदर्शनअनुसार माझी भाषाको यो नमुना पाठ्यपुस्तक विकास गरिएको हो ।

यस पाठ्यपुस्तकको लेखन तथा सम्पादन श्री धनबहादुर माझी र श्री हरिबहादुर माझीबाट भएको हो । यसलाई यस रूपमा ल्याउने कार्यमा यस केन्द्रका महानिर्देशक डा. लेखनाथ पौडेल, प्रा.डा. दानराज रेग्मी, श्री अमृत योञ्जन-तामाङ, श्री जयप्रकाश श्रीवास्तव, श्री अम्बरजङ लिम्बू, श्री टुकराज अधिकारी र श्री इन्दु खनालको विशेष योगदान रहेको छ । यस पुस्तकको लेआउट डिजाइन श्री सन्तोषकुमार दाहालबाट भएको हो । उहाँहरूलगायत यसको विकासमा संलग्न सम्पूर्णप्रति केन्द्र हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछ ।

पाठ्यपुस्तकलाई शिक्षण सिकाइको महत्त्वपूर्ण साधनका रूपमा लिइन्छ । अनुभवी शिक्षक र जिज्ञासु विद्यार्थीले पाठ्यक्रमद्वारा लक्षित सिकाइ उपलब्धिलाई विविध स्रोत र साधनको प्रयोग गरी अध्ययन अध्यापन गर्न सक्छन् । यस पाठ्यपुस्तकलाई सकेसम्म क्रियाकलापमुखी र रुचिकर बनाउने प्रयत्न गरिएको छ तथापि यसमा अझै भाषा प्रयोग, भाषाशैली, विषयवस्तु तथा प्रस्तुति र चित्राङ्कनका दृष्टिले कमीकमजोरी रहेको हुन सक्छन् । तिनको सुधारका लागि शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक, बुद्धिजीवी एवम् सम्पूर्ण पाठकहरूको समेत महत्त्वपूर्ण भूमिका रहने हुँदा सम्बद्ध सबैको रचनात्मक सुझावका लागि पाठ्यक्रम विकास केन्द्र हार्दिक अनुरोध गर्दछ ।

वि.स. २०७६ पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

विषय सूची

क्र.स.	विषय	पृष्ठ सं.
१	हाइँ छानाछुनि	१
२	मजुर	७
३	सुखि परिवार	१४
४	कावा र बाँठा स्याल	२०
५	असार पन्द्र	२७
६	सगरमाथा	३३
७	सोम बाहादुर माझि	३९
८	बिदार निबेदन	४४
९	सरसफाइ	४९
१०	रामेछापकर माझि गाउँ	५८
११	बादुलि र लिसोरगाछ	६६
१२	सुर्य बाहादुर माझि	७३
१३	झुमार बाकस	७९
१४	छुट्टिहकल्ते	८५
१५	मोर देस	९१
१६	मुसोल्को बइठक	९७
१७	गाउँखाइनार कथा	१०३
१८	कावा र भँगेरा	१११
१९	पानि	११७
२०	खोद्रि	१२४
२१	भाइलाइ चिठि	१३०
२२	मुइँ कुन हो ?	१३६

पाठ
१

हाइँ छानाछुनि

सुर्य बाहादुर माझि

बिहान उठिकइ
बेगइ जाइ ।
बेगिकइ घरका आइ
हात-मुख धोइकइ भात खाइ ।
भात खाइकइ लुगा लाइ
किताब कापि झोलाका हालइ ।
झोला बोकिकइ तयार हकइ
बस चढिकइ इस्कुल जाइ ।
साथिल्कासिन रामाइकइ पढइ
पढ्ल कुरो मनका धरइ ।
आह्राइल कुरो खुरुखुरु गरइ
धेरे जानिकइ खुसि हकइ ।
घरका आइकइ खाजा खाइ
गिर्ह-कार्य सकिकइ खेलाइ जाइ ।
एकछिन टिभिका कार्टुन लाइ
भात खाइकइ सुतइ जाइ ।

अभ्यास

१. हँट्ठर सब्द सिछेकसिन उच्चारन गर :

बेगिकइ धोइकइ बोकिकइ चढिकइ रामाइकइ आह्लाइल

२. छुट्याइकइ बाज र लेख :

एकछिन

हातमुख

गिर्ह-कार्य

खुरुखुरु खुरुखुरु

खुरु खुरु

३. चित्र हेर र पढ :

मुइँ

हाइँ

तुइ

तोरा

उ

होल

तोरा

तोरा

४. पाठ पढिकइ उत्तर बाज :

(क) बिहान उठिकइ केति गर्छे ?

(ख) भात खाइकइ केति गरइ?

(ग) बस चढिकइ कछि जाइ ?

(घ) धेरे जानिकइ केति हकइ?

(ङ) घरका आइकइ केति खाइ?

५. सिछेकिन बाज्ल सुन र बाक्य सच्च्याइकइ लेख :

(क) बिहान उठिकइ झोला धुइछे ।

(ख) हात मुख धोइकइ केरा खाइछे ।

(ग) झोला बोकिकइ खेतका जाइछे ।

(घ) पढि सकिकइ पिठो खाइछे ।

६. हँट्ठर सब्द वाक्यका प्रयोग गर :

ह्मत भात किताबझोला तयार बस

७. खालि ठाउँका ठिक सब्द छानिकइ लेख :

(क) ..... कठर खाइछु । (हाइँ, मुइँ, तुइ)

(ख) ..... चकचक जुन्गरः । (हाइँ, होइ, तोराः)

(ग) ..... किताप पढ्छइ। (होइ, हाइ, तोराः)

(घ) ..... कखन आइलाइ ? (हाइँ, होइ, तोराः)

(ङ) ...... कालु आइछे। (हाइँ, होइ, तोराः)

(च)... .. ..कखन आइल ? (हाइँ, होइ, तुइ)

८. पढ र कापिका सार :

मुइँ बिद्यार्थि हो।

तुइ स्यान्ख आछस।

होइ घर जाइले।

तोरा इछि बस।

हाइँ कोनारि जाइछे।

तोरा माछ मारइ जाहा।

होल खेत जाइछत।

तोरा कछि जाइछ ?

९. हँट्ठर अनुच्छेद पढ र उत्तर लेख :

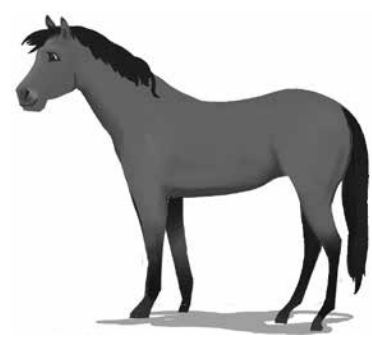

घोँडा

तोराल्काइ घोडार वारेका थाहा आछ्या? घोँडाल्किन मान्छेलभन्दा धेरे बद्दुरकर आवाज सुन्छत। हाइँभन्दा बद्दुर सम्म देखइ पुनिसक्छत। हेल्किन पछाडि पुनि देखइ सक्छत।

विस्वर धेरे ठाउँका घोँडा पाइछे। केहि घोँडा अमेरिका, युरोप र अस्ट्रेलियाका पुनि पाइछे। लाखउँ बर्स पहिले घोँडार आकार कुकल ओचउडो हक्तेल। धोँडा काड्ड,

खइरो, गोरो, पिर्ल र टाटेपाङ्ग्रे हक्छत । घोँडाल घाँस र दाना खाइछत । देस बिकासका घोँडार धेरे महत्व रइल ।

पहिले पहिले मान्छे र सामान बोक्नार काम गर्तेला । आचाल मान्छेल्किन सोखकरलागि पाल्छत । घोँडा बस्नार टाउँलाइ तबला बाज्छत । साधारनतया घोँडान एकफेराका एउटो मात्तइ छ्वाएक पाइछइ ।

(क) के घोँडान पछाडिर वस्तु देखइ सक्छत ?

(ख) पहिले घोँडार आकार कचउडो रइल ?

(ग) घोँडा कुनकुन रङ्कराइ हक्छत ?

(घ) घोँडा बस्नार टाउँलाइ केति बाज्छत ?

(ङ) घोँडान केति केति खाइछइ ?

१०. तुइलाइ मनपर्नार जनावरकर वारेका लेख :

११. हँट्ठ दिल चित्रका रङ भोर :

पाठ
२

मजुर

(रमार रिट्ठेर बिचका सम्वाद चलिरइलआछ। होल जङ्गलकर छेउका आछत। होल्किन मजुर नाचिरहिल देख्छत)

रिट्ठे : रमा ! हेर्ते मजुर कतिमाहाँल आछ ! मजुरकर नाच झन किन्खा माहाँल आछि !

रमा : आहा! किन्खा माहाँल नाच हगि ?तुइलाइ थाहाआछ्यास? मजुर कछि कछिपाइछे ?

रिट्ठे : अः पोर्सिँ रिता गुरुआमान बाज्लि, "नेपालकर बेसि र तराहिकर जङ्गलका पाइछे।" मजुरकर कापाल स्यान्खि हक्छि। चुच्चो छोटो हक्छि। आँखि लाम्चो हक्छि। तुइलाइ थाहाआछ्यास?मजुरकर सिउरलाइ केति बल्छिन ?

रमा : अहँ ! थाहाबइने मुइँलाइ ता ।

रिट्ठे : कल्कि बल्छिन । ह्य भाले खुक्रिर सिउर ठि हक्छि । तुइलाइ थाहाआछ्यास ? मजुरकर प्वँख किन्खाहक्छि ?

रमा : अँ थाहा आछ । मजुरकर पुछरकर प्वँख लामो हक्छि । भाले मजुरकर प्वँख रङ्गिचङ्गि र लामो हक्छि । प्वँखका आँखि ठि देखिनार चम्किलो टिका र बुट्टा हक्छि। प्वँखिन भाले मजुरलाइ सुन्तदर बानाइँल हक्छि। तुइलाइ मजुरकरवारेका केति केति थाहाआछ्यास ?

रिट्ठे : मजुर मझसिन उँडइ सक्छइ । ढाङ्ग ढाङ्ग गाछका बस्छइ । जमिनका पुनि बस्छइ । भुइँ खोस्रिकइ खाल्टा पार्छइ । खाल्टाका पाता ओछ्याइकइ ओथ्रा बानाइछइ । रमा ! बाज्ते भाले र पोथि मजुरकाकुन माहाँल हक्छइ ?

रमा : पोथि मजुर नि ।

रिट्ठे : धत! लाटि बया । भाले मजुर पो माहाँल हक्छइ ते । पोथि मजुरिन पाँचुटोसम्म डिमा पार्छइ । रमा बाज्ते मजुरिन केति केति खाइछइ ?

रमा : मजुरिन चरिल्किन खाइनार सेब्बे किसिमकर खाइनारकुरो खाइछइ । किरि फटेङ्ग्रि, सापा, बिच्छि,

टिकटिकेपुनि खाइछ्इ । अन्नर फलफुल पुनि खाइछ्इ । ह्य सेब्बे कुरो खाइनार चरि हो । मजुर नाच्छ्इ बाज्छत, कतिबेला अनि किनिखइ नाच्छ्इ कोनि ?

रिट्ठे : पानि परइलाइ गाडाङगुडुङ गरिकइ बिजुलि चम्किछिहोइ बेलाका पखेटा फिँजाइकइ नाच्छ्इ ।

रमा : मजुरकर नाच देखिकइ मान्छेल मख्ख पर्छत हगि ?

अभ्यास

१. छुट्याइकइ बाज र लेख :

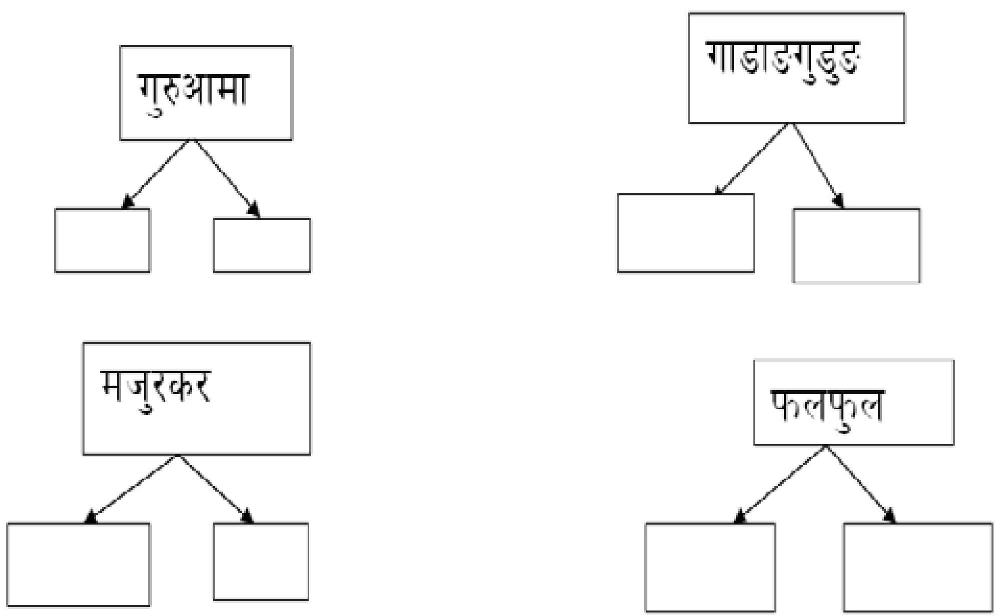

२. जोडा मिला:

फिँजाइकइ	आँखि
चम्किलो	प्वाँख
ढाङ्ग	टिका
रङ्गिचङगि	पखेटा
लाम्चो	गाछ

३. ठिक हक्लासिन (✓) चिन्ह लाहा :

(क) मजुर कछि पाइछे ?

अ. तराइका आ. हिमालमा इ. बेसि र तराहिका

(ख) मजुर कुनबेलाका नाच्छइ ?

अ. दिनलाग्लबेलाका आ. बिजुलि चम्किलबेलाका

इ. बादल लाग्ल बेलाका

४. उदाहरन हेरिकइ समुहका बइमिल्नार सब्दका घेरालाउ :

उदाहरन

कापाल, केस, <u>गोड</u>

(क) बेला, नेता, समय

(ख) बनजङ्गल, डाढालो, आगलागि

(ग) सिर, मुख, कापाल

(घ) मन, बासना, सुगन्ध

(ङ) हिडाइ, डुलइ, भात

५. उत्तर बाज :

(क) मजुर किन्खा हक्छइ ?

(ख) मजुर केतिन माहाँल देखिछइ?

(ग) मजुर किनिखइ नाच्छइ?

(घ) मजुरिन केति केति खाइछइ ?

(ङ) मजुर कछिका बस्छत ?

६. ठिक बेठिक छुट्याउ :

(क) मजुरकर कापाल बड्ख हक्छि ।

(ख) भाले मजुरकर प्वख पोथिरभन्दा लामो हाक्छि ।

(ग) मजुर बर्साका नाच्छइ ।

(घ) भालेमजुर बइनाच ।

७. भालेर पोथि हक्ल ठि हँट्ठर सब्दर केति हक्छइ ?

साँहँक, गाइ, भइँसि, छाग्रि, कुकल

८. वाक्य बाना :

अउधि, गड्याङगुडुङ, इन्द्रेनि, मख्ख, फनफनि

९. ठिकसिन पढ र कापिका सार :

चरिचुरुङ्गि, चुच्चो, पुच्छर, प्वँख, गड्याङगुडुङ, इन्द्रेनि, सम्रछेना, खप्टिल

१०. हँट्ठर अनुच्छेद पढ र उत्तर लेख :

चिउँठि

चिउँठि

सारे स्यान्ख

सँधइ एकोहोरो काम गरिरहिनार

घर, प्वाल, बाट बानाइँरहिनार

किन्खा अनउँठो !

प्रस्न

(क) चिउठि कचउठो हक्छइ ?

(ख) चिउठिन किनिखइ काम गर्छइ ?

(ग) चिउठिन केति बानाइँछइ ?

(घ) चिउठि किन्खा हक्छइ ?

(ङ) चिउठिबाटे केति सिक्छे ?

११. तुइ चिन्ल चरिर वारेका लेख :

पाठ ३

सुखि परिवार

आज बिहानर कुरो हो । माइते फुलबारिका आछ । उ फुलरोप्नार काम गरइ थाल्लाछ । होक्रि बइनेकिन बिरुवा रोपइ सगाइछि । बिरुवा रोपिसक्लपछि पानि हाल्छइ ।

आमेक र ब्वाक पुनि बगइचाका आछत । होल पुनि बगइँचार काम गरइ थाल्लाइ आछत।

आमेकिन झर्ल पाता बट्ल्याइछइ । बुवाकिन बिरुवा काटछाट गर्छइ । होल मिलिकइ काम गर्छत । होल काम गरइ मन पराइछत । होल्को परिवार सुखि आछत ।

आज दिनर कुरो हो । माइते र निकिता बाजेकर बुडेकलाइ भेटाइ घर जाइला । उल्काइ भेटाइकइ खिर पाकाइकइ ख्वाइल्याक ।

बुडेकिन निकितालाइ अलिकति तामा पाठाइ दिल्ते ।माइते र निकिता ब्याहारा फर्किकइ आइला । होल्कि आमेक भान्छा कोठाका भात पाकाइ थाल्लि रइलि । होल्किन आमेकलाइ तरकारि काटइ सघाइला ।

ब्याहारा ब्वाक बगइचा बाहिर बस्ल रइल । उलाइ थाकाइ पुनि लाग्ल रल्ति । होइ बेलाका आने मान्छेल आइला । उ आने मान्छेल्कासिन कुरो गरिरइथाल्ले । आन्याल जाइलपछि आठ बजे सेब्बाल्किन भात खाइला । एकछिन टिभि हेर्ला । अनि आनन्दसिन सेब्बाइ निधाइला ।

अभ्यास

१. जोडिकइ बाज र लेख :

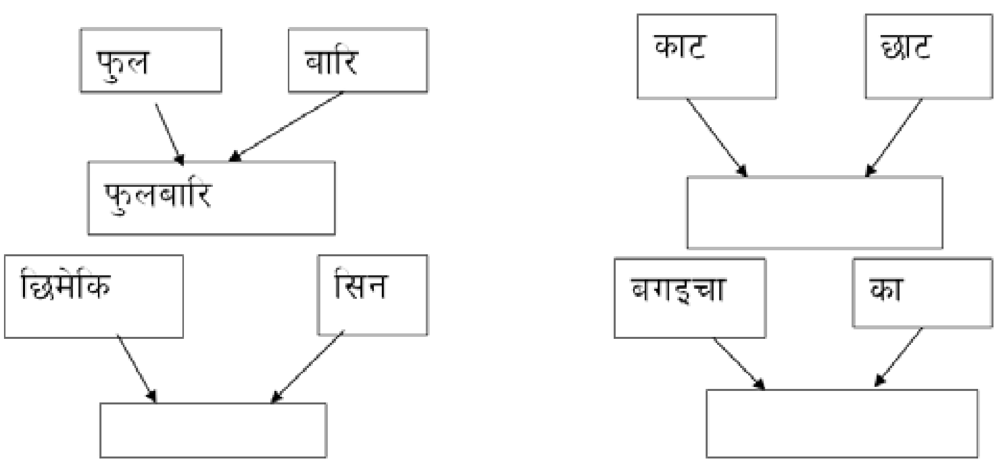

२. सुद्धसिन पढ :

ब्वाक, बगइचाका,थाल्लाइ, बट्ल्याइ, काटछ्राट, गरिरइल बइनेक, हाल्छत, गरिरइलाइ, आमेकिन, मिलिकइ, भेटाइकइ

३. खालि ठाउ भोर :

(क) माइते............काम गरिरइल आछ ।

(ख) ....झर्ल पाता बट्ल्याइछइ ।

(ग) बुबान बिरुवा.............गर्छइ ।

(घ) .... र ....घर फर्किला ।

(ङ) होल्कि..........भान्छा घरका आछि ।

४. हँट्ठर सब्दलाइ सुद्धसिन लेख :

आछी,तरकारी, शुखी, भेटाइकै, होल्की, हाल्छत्, भान्छा

५. हँट्ठर वाक्य माहाँल अछेर बानाइकइ सार :

माइते फुलबारिका काम गर्छइ। होल बिरुवाका पानिहाल्छत। आमेकिन झर्ल पाता बट्ल्याइछइ । होल मिलिकइ काम गर्छत । होल्को परिवार सुखि आछत ।

६. हँट्ठर सब्दलाइ वाक्यका प्रयोग गर :

फुलबारि, बिरुवा, मिलिकइ,आमेकिन, परिवार

७. उत्तर लेख :

(क)माइते र निकिता कछि आछत ?

(ख) कुनिन झर्ल पाता बुठ्याइछइ ?

(ग) माइते र निकितान कुनलाइ भेटाइला?

(घ) माइते र निकितारि आमेक कछि आछि ?

(ङ)निकितार ब्वाक कुनसिन कुरो गछइ ?

८. हँट्ठर अनुच्छेद पढ र उत्तर लेख :

सापा

सापा घस्रिकइ हिन्नार जिव हो। ह्य माम्साहारि जिव हो । हेइनिन किरि-फटेङठग्रि खाइछइ । बेउँटा, टेक्रासि, मुसो सिकार गर्छइ ।

सापामध्यका अजिङ्गर बड्ख हो । ह्य ७, ८ मिटर लामो हक्छइ । हेक्र तउल १०० के.जि.जति हक्छि । हेइनिन स्याउनाइँ जनावर र मान्छे निलइ सक्छइ ।

तेलिया सापा सभन्दा स्यान्ख हो । ह्य १५ से.मि.जति लामो हक्छइ । ह्य गँडेउला ठि देखिछइ ।

सभन्दा बिषालु सापा गमन हो । बिसालु हक्तिन पुनि उपयोगि हक्छइ । छालाबाटे धेरे प्रकारकर सामान बानाइछत ।

प्रस्न :

(क) सापालाइ किनारइ माम्साहारि जिव बल्ल हो ?

(ख) सभन्दा बड्ख सापा केति हो ?

(ग) अजिङ्गरिन केति केति खाइछइ ?

(घ) सभन्दा स्यान्ख सापार केति हो?

(ङ) तेलिया सापा किन्खा देखिछइ ?

(च) सभन्दा बिसालु सापा केति हो ?

९. हँट्ठर चित्र हेर र बुझ :

प्रस्नर उत्तर बाज :

(क) चित्रका छ्ानाछ्ुनिल केति गरिरइलाइ आछ्त ?

(ख) अँडे मानुस केति गरिरइलाछ ?

(ग) बेटि मान्सुनी केति गरिरइलाछि ?

(घ) घरका बसिकइ पढ्नार बानि माहाँल हो ?

१०. तोर परिवारकर वारेका लेख :

११. रङ भोर र उत्तर बाज :

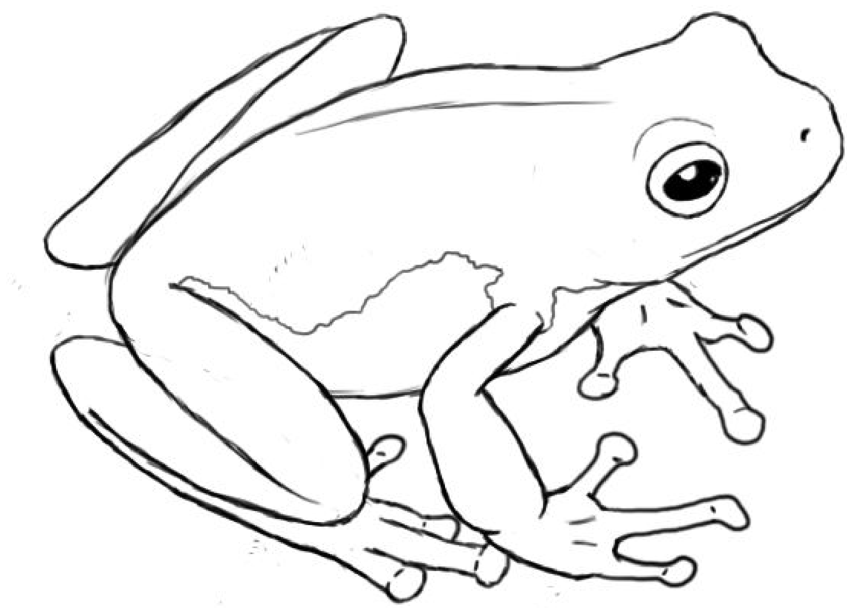

(क) बेउँटो कछिका पाइछे ?

(ख) के बेउँटोर अगाडिर गोड लामो हक्छि ?

(ग) बेउँटोन केति खाइछइ ?

(घ) बेउँटो किनिखइ साराइछइ ?

पाठ ४

कावा र बाँठा स्याल

एक दिनकर कुरो हो । एउटो कावा बन, जङ्गल खुब घुम्लसइ । घुम्ते घुम्ते कावालाइ अउधि भोक लागल्तिसइ । खाइनार कुरो हेर्तिन जाइलसइ । एउटो मानुसिन पसलका मासु किन्लसइ । जाबिका हालिकइ बोकिकइ हिन्लसइ । बाटका आइतिन एकचोक्टामासु खसाल्तिसउइ । कावान मासु खस्ल देखल्तिसइ । कावा खुसि हकिकइ मासु लिकइ उँड्लसइ ।

उड्ते उड्ते एउटो गाछका जाइकइ थपक्क बस्लसइ । होइ गाछकर फेन्द्राक्का एउटो स्याल बस्ल रइलसइ । स्यालिन कावार मुखका मासु देख्लसइ । मासु देखिकइ स्यालकर मुखबाटे राल आइ थालल्तिसइ ।होइ मासु किनिखइ खाइ हक्ति बाजिकइ सोचइ थाल्लसइ । स्याललाइ एउटो जुक्ति आल्तिसइ ।

स्यालिन कावालाइ खुसि पार्नार बिचार गर्लसइ । खुसि पारइलाइ कावालाइ फाकाइ थाल्लसइ । "कावा भाइ तुइ ता अउधि

मजार आछस । तोर ता पखेटा पुनि आछ्यास । तुइ ता उँडिकइ जछितछि जाइ पुनि सक्छस । तोर ता गोड पुनि मजार आछ्यास । तुइ नाचइ पुनि जान्छस तर गिदाइ भने बइजानस ।" बलल्तिसइ ।

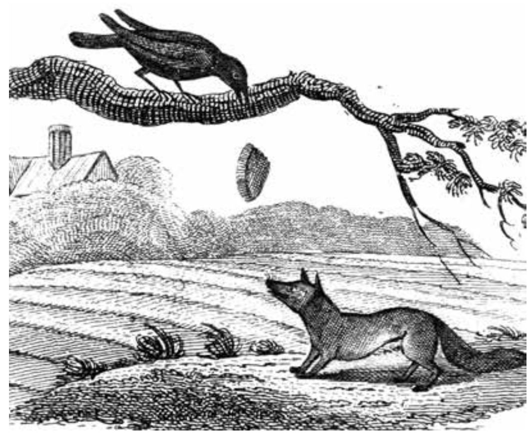

स्यालिन तुइ गिदाइ बइजानस बल्तिन कावालाइ रिस उठल्तिसइ । अनि कावान मुइँलाइमाहाँल गिदाइ आइछइ बल्नार बिचार गर्लसइ। "स्याल दाजि मुइँलाइ ता गिदाइ पुनि आलि अलि मात्तइ बया मझसिन आइछइ" बलल्तिसइ ।

यच्चा बाज्तिन बइबाज्तिन कावार मुखबाटे मासु खसल्तिसइ । स्यालिन होइ मासु टपक्क बुठाइकइ क्वाप्प खाइलसइ । मासु खाइपाइलका स्याल रामाइलसइ । हाँस्तिन कावालाइ "कावा भाइ तुइ ता गिदाइलाइ किन्खा सिपालु ।ह्य गिदाइनार तालिम कछिका लिल हाँ ।किन्खा माहाँल गिदाइआइतेल्यास्सइ । मुइँ ता बइजानस हक्ति बल्ल ता ओहो नि । मुइँ ता छक्क पर्नाइँ "बलल्तिसइ । यच्चा बलिकइ स्याल आफ्ने बाट लाग्लसइ । कावा हिस्स पर्लसइ ।

अभ्यास

१. जोडिकइ बाज र लेख :

उदाहरन : उदाहरन : दिनं +कर=दिनकर

खाइ+नार =

गाछ+कर =

रइल+सइ =

स्याल+इन =

देख्ल+सइ =

२. छुट्याइकइ बाज र लेख :

स्यालिन	=	स्याल	+	इन
कावालाइ	=	....	+	----------
गर्लस	=	....	+	----------
उँडिकइ	=	....	+	----------
जछ्छितछ्छि	=	....	+	----------
बइजानस	=	....	+	----------

३. हँट्ठर सब्द सिछ्लेकसिन उच्चारन गर :

अउधि	लागल्तिसइ	हेर्तिन	बस्लसइ	फेन्द्राक्का
थाल्लसइ	गर्लसइ	अउधि	माहाँल	उँडिकइ
हाँस्तिन	पार्नार	बाज्तिन	क्वाप्प	लाग्लसइ
बलल्तिसइ	आइतेल्यास्सइ	उठल्तिसइ	बइबाज्तिन	

४. जोडा मिला :

(क) कावार	मासु ख्वास लागल्ते ।
(ख) स्याललाइ	मुखका मासु रल्ति ।
(ग) स्यालिन	गिदाइ थाल्ले ।
(घ) कावा	भुइँका खसल्ते ।
(ङ) मासु	कावालाइ फकाल्ते ।

५. ठिक हक्लासिन (✓) बेठिक हक्लासिन (×) चिन्ह लाहा :

(क) कावार मुखका मासु रल्ति ।

(ख) स्याललाइ मासु ख्वास बइलागल्ते ।

(ग) स्यालिन कावालाइ फकाल्ते ।

(घ) कावा नाचइ थाल्ले ।

(ङ) मासु गाछ्का खसल्ते ।

६. सुन र लेख :

हेर्तिन बस्लसइ फेन्द्राक्का थाल्लसइ हाँस्तिन

गर्लसइ माहाँल उँडिकइ पार्नार क्वाप्प

बलल्तिसइ बइबाज्तिन लागल्तिसइ उठल्तिसइ

७. खालि ठाउँ भोर :

(क) कावान मासुर एउटो ....भेटाल्तिसइ ।

(ख) स्याल ......फेन्द्राक्का रइलसइ ।

(ग) .... मुखका मासु रल्ति ।

(घ) कावान ....सक्छुँ बाज्ले ।

(ङ) स्यालिन मासु ......।

८. हँट्ठर प्रस्नर उत्तर लेख :

(क) कावार मुखका केति रल्ति ?

(ख) स्याल कछिका बस्ल रइल ?

(ग) स्यालिन केति बिचार गर्ले ?

(घ) स्यालिन कावालाइ केति बलल्ते ?

(ङ) कावान गिदाइतिन केति खसल्ते ?

९. उदाहरनका दिल ठि उल्टो अर्थ लाग्नार सब्द लेख :

उदाहरन : खाइ = बइखाइ

धरइ =

गिसइ =

देखाइ =

नुकाइ =

बसइ =

खेलाइ =

१०. हँट्ठर निम्तो पत्र पढ र उत्तर लेख :

गइखुरा, मन्थलि

२०७६।१०।१५ गते

प्यारो केदार,

आसा आछ तुइलाइ सन्चे आछ्यास हक्ति। तुइलाइ मोर दाजिर ब्याहाकर वारेका ह्य निम्तो पत्रबाटे जानकारि गाराइँछु। माघ २५ गते जन्ति जाइकरलागि हार्दिक निम्तो गर्छु। २६ गते दिन एकबजे भोजकरलागि चुलो निम्तो समत गर्छु।

तोर साथेर,

मिलन माझि

प्रस्न :

(क) ह्य निम्तो पत्र कुनिन लेख्ल हो ?

(ख) ह्य निम्तो पत्र कुनलाइ पाठाइल हो ?

(ग) जन्ति जाइनार कखन हो ?

(घ) ब्याहार भोज कतिबजे हो ?

(ङ) मिलनिन केदारलाइ किन्खा निम्तो दिलाछि ?

११. हँट्ठर कावार चित्र हेरिकइ पाँच वाक्यका वर्नन गर :

पाठ

५

असार पन्द्र

असारकर पन्द्रका
खेत रोपइ पर्छइ ।
रमइलो गर्तिन
कुनिन केति गर्छइ ।

सिमसिम पानि पर्ल
हिलो आलि गर्ल।
हिलो छेपि खेलाइकइ
किन्खा मज्जा गर्ल ।

बाउसेर हलिल्किन
हिलो चालाइला ।
रोपारकिन गिदाइकइ
सह बालाइला ।

डङ्कु डङ्कु पारिकइ
बाजा बाजाइला ।
नाचइ थाल्लाइ मारुनिल
अउधि लाजाइला ।

एस्कार रोपाइँका
मुइँ पुनि जाइछु ।
आलिका बसिकइ
दहि चिउरा खाइछु ।

अभ्यास

१. जोडिकइ बाज र लेख :

असार+कर = ...

सिम+सिम = ...

खेलाइ+कइ = ...

रोपार+किन = ...

बाजाइ+ला = ...

आलि+का = ...

२. हँट्ठ दिल अर्थीसिन मिल्नार सब्द खालि ठाउँका भोरः

(क) ....खेतकर डिल ।

(ख) ....बिज, बिरुवा ।

(ग) ....पानिका मुछिल लेदो माटि ।

(घ) ... .खेत खन्नाराइ खेत्लाल ।

(ङ) ....खेतका बिउ रोप्नार काम ।

३. हट्ठर सब्दलाइ बाक्यका प्रयोग गरः

पन्चइबाजा, आलि, बाउसे, रोपाइँ, दहि-चिउरा

४. हँट्ठर प्रस्नर उत्तर लेखः

(क) रोपाइँ कखन गर्छे ?

(ख) बाउसेल केति गर्छत ?

(ग) रोपारल केति गर्छत ?

(घ) हिलो खेलाइतिन किन्खा हक्छइ?

(ङ) आलिका बसिकइ केति गर्नार हो ?

५. रोपाइँका केति केति गर्छत बाज :

६. हँट्ठर अनुछेद पढ :

आज असार पन्द्र हो । आज रोपाइँ आछ । किसानल खेतका आछत । होल रोपाइँका व्यस्त आछत । कोल्किन हल जोत्छत । कोल्किन महर्याइछत । बाउसेल हिलो सम्म्याइछत । रोपारल छुपुछुपुरोप्छत ।

नोट : उप्रर अनुछेदका हो,आछ,आछत,जोत्छत,लाइछत, सम्म्याइछत र रोप्छतक्रियापद हो । इन्खाइ आने पाँचुटो सब्द बाज ।

प्रस्न :

(क) किसानल कछि आछत ?

(ख) किसानल केतिका व्यस्त आछत ?

(ग) बाउसेल केति गर्छत ?

(घ) रोपारल कति गर्छत ?

(ङ) तुइ रोपाइँ गर्ल देख्लाछस ?

७. अनुप्रास मिल्नार सब्द कविताबाटे छानिकइ लेख :

उदाहरन :पर्छइगर्छइ, गर्ल,खेलाइकइ, बालाइला, खाइछ

८. हँट्ठर तालिकाबाटे मिल्नार वाक्य बाना:

उदाहरन : मुइँ खुसि हक्छु ।

मुइँ		हक्छु ।
हाइँ		हक्छे ।
तुइ	भात	खाइछे ।
होइ	खुसि	खाइछइ ।
होल		हक्छत ।

९. हँट्ठर अनुच्छेद पढ र उत्तर लेख :

सुचना ! सुचना !! सुचना !!!

साउन सिन भदउ सम्मर अवधि बर्सा र झरिर समय हो । ह्य बेलाका जोल ताल लदिका पानि धेरे बाढ्छइ । ह्य बेलाका जोल र लदिका धेरे् बाढि आइइछइ । होइकारनिन किनारका खेलाइ बइहक बलिकइ सम्झाखन ।

नेपाल माझि उत्थान सङ्घ
जिल्ला समिति, रामेछाप, मन्थलि

प्रस्न :

(क) कुन बेलाका धेरे पानि पर्छइ ?

(ख) जोल र लदिर किनारका किनारइ खेलाइ बइहक?

(ग) ह्य सुचना कुनिन निकाल्ल हो ?

(घ) साउन र भदउ केतिर समय हो ?

(ङ) कुन बेलाका लदि र जोल बाढ्छइ ?

१०. सिछेकिन बल्ल सुन र लेख :

खेतका रोपाइँ आछ । बाउसेल आलि लाइछत । हलिल हिल्याइछत अनि महर्याइछत । रोपारल रोप्छत । सिमसिम पानि पर्लाछि ।

११. चित्र हेर र चित्रका केति फरक आछ ? वर्नन गर :

१२. रोपाइँकर वारेका पाँचुटो वाक्य लेख :

पाठ ६

सगरमाथा

सगरमाथा सन्सारकर सभन्दा ढाङ्ग हिमाल हो । ह्य हिमालसोलुखुम्बु जिल्लाका पर्छि । हेइ हिमाल बाटे सगरमाथा अन्चलकर नाउ रहिलाछ्रि । सगरमाथा ८८४८ मिटर ढाङ्ग आछि । हेक्र वरिपरि आनेढाङ्ग ढाङ्ग हिमाल आछत ।

सगरमाथा हाम्रो देसकर गउरव हो । हेइलाइ माउन्ट एभरेस्ट पुनि बल्छिन । बिदेसिल्किन नेपाललाइ माउन्ट एभरेस्टकर देस बाजिकइ चिन्छत । विदेसिल सगरमाथा हेरइ र चढइ लेपाल आइछत । सगरमाथा चढइ कठिन काम हो । सभन्दा पहिले सगरमाथा चढ्नाराइ तेन्जिङ नोर्गे र एड्मन्ड हिलारि हो । आचाल सगरमाथा चढ्नाराल्को सङ्ख्या धेरे पुगिसक्लाछ । सगरमाथा रास्ट्रिय निकुन्जर नाउँ हेइ हिमालकर नाउँबाटे धर्ल हो । सगरमाथा रास्ट्रिय निकुन्ज बिस्व सम्पदा सुचिका पर्छि । ह्य निकुन्ज नेपालकर मात्तइ बया बिस्वर अमुल्य सम्पति हो ।

ह्य रास्ट्रिय निकुन्जका दुर्लभ बनस्पति र जिबजन्तु पाइछे । इछि गोब्रे, ढिँगुरे, धुपि सल्लर र भोजपत्ररपाइछे ।

चइत बइसाखका गुराँस फुलिकइ पिर्लाट्ठे हक्छइ । इछि कस्तुरिमिर्ग पाइछे । हिमालि भालु र हिउँ चितो पाइछे । घोरल र थारपुनि पाइछे । झारल र हिउँ व्वाँसो ठि बन्यजन्तु पुनि पाइछे ।

सगरमाथार हठल्च भागका धेरे बस्ति आछ । इछिर प्रमुख बस्तिका नाम्चे बजार एक हो । नाम्चे बजारका सरकारि अड्डा र होटेल आछ । खुम्जुङ्ग, खुँडे र दिङ्बोचे नाउँकर गाउँ पुनि आछत । ह्य ठाउँका सेर्पाल बस्छत । सेर्पाल हिमाल चढइ सिपालु हक्छत । हेल पाहुनाल्काइ आदर गर्छत । सेर्पाल्किन लोसार पर्ब रमइलो गरिकइ मानाइछत । सेर्पाल्को पर्बका बिदेसिल पुनि रामाइछत । सगरमाथा छेत्रर धेरे कुरोन बिदेसि पर्यटल्को मन लोभ्याइलाछ ।

अभ्यास

१. छुट्याइकइ बाज र लेख :

सन्सार + कर = सन्सारकर

रहि+लाछि = ...

चढ्+ नार = ...

जिब+जन्तु = ...

बिदेस+इल = ...

इछि+र = ...

२. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन पढ :

सन्सारकर, ढाङ्ग, सोलुखुम्बु, अन्चलकर, हेक्र, गउरव, एभरेस्ट, बाजिकइ चिन्छत

३. उप्रर प्रवन्द पालेपालो पढिकइ सुना :

४. सब्द र अर्थर जोडा मिलाः

(क) गउरव	जिबजन्तु र बन जोगाइ धर्ल ठाउँ
(ख) सम्पदा	मान
(ग) चढइ	पाउन कठिन
(घ) निकुन्ज	सम्पति
(ङ) दुर्लभ	चढ्नार काम

५. पाठ पढिकइ उन्खाइ अर्थ लाग्नार सब्द लेख :

उदाहरन : बसोबास, गाउँ = बस्ति

चाडबाड, गाछ बिर्छे,चढ्नार काम, पाउन कठिन, सभन्दा अग्लो हिमाल

६. हँट्ठ दिल सब्द मिल्नार गरिकइ खालि ठाउँ भोरः

(रास्ट्रिय, लोभि, बिदेसि, अमुल्य, सरकारि)

(क) डाँफे हाम्रो .... चरि हो ।

(ख) हिमाल र डाँडा पाखा हाम्रो......... सम्पति हो ।

(ग) नेपाल घुमइँ धेरे .... आइछत ।

(घ) हाम्रो गाउँका पुनि .... अड्डा आछ ।

(ङ) .... मान्छेल्किन आनेल्काइ किछु बइदेत ।

७. प्रस्नर उत्तर लेखः

(क) सन्सारकर ढाङ्ग हिमालकर नाउँ केति हो ?

(ख) सगरमाथार उचाइ कत्ते आछि ?

(ग) सगरमाथार फेदिर बस्तिर नाउँ केति केति हो ?

(घ) चइत बइसाखका सगरमाथा रास्ट्रिय निकुन्ज किन्खा देखिछि ?

(ङ) सभन्दा पहिले सगरमाथा चढ्नाराइ कुन्ल हो ?

८. सिछेकिन बाज्ल सुन र लेख :

विस्वका चउधुटो ढाङ्ग हिमाल आछत। होइमध्टो नेपालका आठुटो आछत । हेल्को उचाइ आठहजार मिटरभन्दा बढि

आछ। सगरमाथा सभन्दा ढाङ्ग हो। हेक्र उचाइ ८,८४८ मिटर आछि। सगरमाथा नेपालकर सान हो।

९. हँट्ठर पाठ सुद्धसिन पढ र उत्तर लेख :

साउने सग्राति

आज साउने सग्राति हो । बुबा चउताराका मासुलेइ जाइलाछ। आमान भात पाकाइछइ। दाजिर मुइँ पानिलेइ जाइछे। हाइँ आमालाइ सगाइछे। मासु र भात पाक्लपछि खाइछे । आमिन ब्याहारा बुबान लुतो फ्याक्छइ । हाइँ पुनि लुतो फ्याक्छे। एभल्च ओभल्च गाउँकराइ मान्छेल्काइ "लुतो लेइ आहाबे" बल्छाइ।

प्रस्न :

(क) बुबा कछि जाइछइ ?

(ख) आमा केति गर्छइ ?

(ग) पानि कुनिन आन्छइ ?

(घ) लुतो कुनिन फ्याक्छइ ?

(ङ) लुतो फ्याक्तिन केति बाज्छत ?

१०. हँट्ठर चित्र हेर र प्रस्नर जवाफ लेख :

प्रस्नः

(क) गाछका केति बस्ल आछ ?

(ख) बाँदरिन केति हेरिरहिल आछ ?

(ग) हजामिन केति गरिरहिलआछ ?

(घ) बाँदर केति गरइ थाल्ल आछ ?

(ङ) बाँदरकर दुइटो चित्रका केति फरक आछ?

११. सिछेकिन बल्ल सुन र लेख :

असल सिछेक कर्तव्यवान हक्छइ । विद्याथिल्को समस्या आफ्ने सम्भिछइ । सम्झाइ बुझाइकइ पढाइछइ । थोरे खेलाइ दिछइ । उ सिछेक बया गुरु हो ।

१२. तोराल्किन देख्ल पाहाडकर वारेका लेख :

पाठ ७

सोम बाहादुर माझि

सोम बाहादुर माझिर जन्म २०१० । १० । १० गते हक्लरल्ति । उक्र जन्मइस्थान उदयपुर जिल्लार रिस्कु गा.बि.स.वडा न.४ माझिगाँउका हक्ल हो । उक्र ब्वाककर नाउँ सुसे माझि हो । आमेकर नाउँ सन्सारि माझि हो । बोहेकर नाउँ मधु माझि हो । उक्राइ बेटाख्यान ३ भाइ र बेटेख्यान ३ बहिनि रइला ।

उ धेरे गरिप रइल । होइकारनिन पाँच कछ्या भन्दा बर्ता पढइ बइपाइले ।थोरे पढिकइ पुनि धेरे पत्रिका किताप पढ्तेल । कथा, कविता, उपन्यास पढ्तेल । उ माझिल पढइपर्छइ, माझिल्को उन्नति हकइपर्छइ बात्तेल । भाझिल्काइ सङ्गठित गाराइपर्छइ बात्तेल । २०५१ सालका नेपाल माझि उत्थान सँङ्घ इस्थापना हकल्ते । उ तदर्थ समितिर निर्बिरोध उपाध्यछे हक्ले ।

उ स्यान्खसिन्ने बिद्रोहि स्वभावकर रइल । होइबेलाका धनिल्किन गरिपकाइ हेप्तेला । उ कुनुल्किन पुनि हेप्ल मनबइपराइतेल । उ आफ्ने कुरो नडाराइकइ बाजइ सक्तेल । उ अन्याय गरइ बइहक बातेल । बइमाहाँल समाज फेरइपर्छइ बात्तेल ।समाज

फेरइ राजनितिबाटे मात्तइ सम्भव आछ बात्तेल। होइ कारनिन २०५० सालसिन्ने सक्रिय राजनितिका लाग्ल रइल ।२०५५ साल असुत ९ गते उक्र मिर्तु हक्ल रल्ति।

अभ्यास

१. हट्ठर सब्द सुद्दसिन पढ र लेख :

तदर्थ निर्बिरोधे बिद्रोहि स्वभावकर धनिल्किन गरिपकाइं
हेप्तेल हेप्ल नडाराइकइ बइमाहाँल राजनिति मात्तइ
सम्भव बात्तेल सालसिन्ने सक्रिय राजनितिक जनयुद्द

२. जोडा मिला :

सोम बाहादुर माझिर जन्म	उदयपुर जिल्लार रिस्कु हक्ल रल्ति ।
उक्र जन्मइस्थान	............हक्लरल्ति ।
उक्र ब्वाककर नाउँ	सन्सारि माझि हो ।
आमेकर नाउँ	सुसे माझि हो ।
उ नेपाल माझि उत्थान सँङ्घकर	बिद्रोहि स्वभावकर रइल ।
उ स्यान्खसिन्ने	निर्बिरोध उपाध्यछे हक्ले ।

३. उदाहरनका दिल ठि हट्ठर वाक्य परिवर्तन गर :

उदाहरन : मुइँ भात खाइछु ।

हाइँ भात खाइछे ।

(क) छोँडारि हाट जाइछइ ।

(ख) होइ किताप पढ्छइ ।

(ग) तुइ निबन्ध लेख्छस ।

(घ) चत्राका छाग्रि उफ्रिछइ ।

(ङ) दिदि आइछइ ।

४. उदाहरन हेरिकइ समुहका बइमिल्नार सब्दका घेराला :

उदाहरन : <u>तलब</u>	जोस	जाँगर
(क) गुनगान	साथि	बयान
(ख) मन	धन	पइसा
(ग) प्रोत्साहन	तलब	हउसला
(घ) गोड	पयर	हात
(ङ) धेरे	बराबर	समान

५. हट्ठर सब्द सुद्धपारिकइ लेख :

तदरथ सोभाबकर धनील्किन गरीप बैहाँल राजनितीइ

६. लहट्ठर प्रस्नर उत्तर लेखः ।

(क) सोम बाहादुर माझिर जन्म कखन हक्ल रल्ति ?

(ख) सोम बाहादुर माझि कत्ते पढ्ल रइल ?

(ग) सोम बाहादुर माझिर ब्वाककर नाउँ केति हो श्रजन्म

(घ) सोम बाहादुर माझि केतिर उपाध्यछे रइल ?

(ङ) सोम बाहादुर माझिर मिर्तु कखन हक्ल ?

७. बाक्यका प्रयोग गर :

नाउँ कथा बिद्रोहि हेप्ल अन्याय समाज

८. हँट्ठर आधारका तोर कितापकर वारेका लेख :

नाउँ :

लेखक :

प्रकासक :

मनपर्ल पाठ :

मनपर्ल कथा :

मनपर्नार कारन :

मन बइपर्ल पाठ :

मन बइपर्ल कारन :

९. आमेरलाइ सोधिकइ हँट्ठर खालि ठाउँ भोर :

मोर बुवा

नाउँ :...................

जन्म मिति : ....

जन्म इस्थान : ....

व्याहा गर्ल बर्स :......................

छानाछुनिल्को सङ्ख्या :....................

पेसा :......................

१०. तोरि आमेर दिनभोरि केति काम गर्छइ बाज :

११. दुइटो चित्रकाकेति फरक आछ ? वर्नन गर :

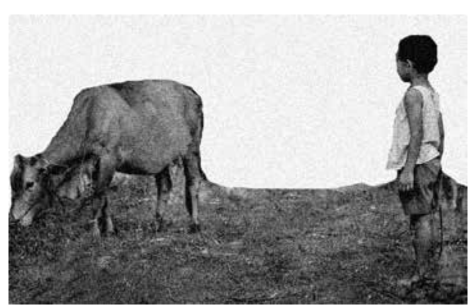

पाठ ८

बिदार निबेदन

मिति : २०७६/०८ १५

सिरिमान प्रधानाध्यापक ज्यू

दिछ्यान्त एकेडेमि,

सुकेधारा, ४ काठमान्डु

विसय : बिदा पाउँ ।

महोदय,

कालु २०७६ साल मङ्सिर ८ गते हो। होइ ८ गते मोर दाजिरब्याहा आछि। दाजिर ब्याहाका मोर केहि भुमिका हक्छइ। मुइँ अनिवार्य जन्तिजाइ पर्छइ। होइकारनिन उक्त दिन मुइँ विद्यालय आइबइसकुँ। होइ एकदिन बिदारलागिसिरिमान समछेअनुरोध गर्छँ।

निवेदक

जोहोन माझि

कछ्या ३

क्रमाङ्क २

अभ्यास

१. हट्ठर सब्द र अर्थर जोडा मिलाः

(क) सम्बोधन	अ. बिन्तिपत्र अनुरोध
(ख) सिरिमान समछे	आ. चिठि वा निवेदन लेख्तिन कुनुल्काइ गरिनार(अनुरोध
(ग) निवेदन	इ. आदर गरिकइ गरिनार सम्बोधन
(घ) क्रमाङ्क	इ. उपस्थिति
(ङ) हाजिर	उ. सिरिमानसिन

२. हँट्ठर अर्थसिन मिल्नार सब्द पाठबाटे हेरिकइ लेख :

(क) उपस्थिति	हाजिर
(ख) असल	....
(ग) बिन्ति	....
(घ) बिनम्र	....
(ङ) बइसकइ	....
(च) त्यसकारन	....

३. हँट्ठर मितिलाइ अङ्कका लेख :

उदाहरन : २०७६ साल जेठ १६ गते : २०७६/०२/१६

२०७५ साल बइसाख २० गते ....

तोर जन्ममिति ....

तोरब्वारकर जन्ममिति ....

तोरि आमेरकर जन्ममिति .....

तोर भाएरकर जन्ममिति ......

आजर मिति ....

४. ह्य सब्दर पुरा रुप लेख :

प्र. अ. प्रधान अध्यापक

मा. वि. ....

गा. पा. ....

न. पा. ....

५. मउखिक जबाफ बाज :

(क) निबेदन लेख्तिन देब्रेपटि सिरानका केति लेखइपर्छइ ?

(ख) निबेदन लेख्तिन मिति तराटे केति लेखइपर्छइ ?

(ग) महोदय लेखइभन्दा उप्रबाटे केति लेखइपर्छइ ?

(घ) निबेदककर नाउँ कह्खिका लेखइपर्छइ ?

६. दिल निबेदन पढिकइ उत्तर लेख :

(क) ह्य निबेदन कखन लेख्ल हो ?

(ख) निबेदन कुनलाइ लेख्ल हो ?

(ग) जोहोनकर विद्यालयर नाउँ केति हो ?

(घ) जोहोन कति कछ्याका पढ्छइ ?

(ङ) जोहोनलाइ कति दिनकर बिदा चाहिलाछि ?

७. पाठकर निबेदन पढ । दिदेरकरब्याहाकाबिदारलागि प्रधानाध्यापकलाइ बिदार निवेदन लेख :

८. तोर दाजेरकर व्याहारनिम्तो कार्ड साथेर्लाइ तयार पार ।

९. हँट्ठर सुभकामना पढ र प्रस्नर जवाफ लेख :

सुभकामना

सिरि निङ्मा तामाङ

खाँडादेबि गा.पा.४

आज नयाँ बर्स हो । आजसिन २०७७ साल लागल्ते । नयाँ बर्सर उपलछेका सुभकामना । तुइ र तोर परिवारलाइ सुख, सान्ति हकेस । तोरसेब्बेकुरोका प्रगतिर हक्दि । तुइलाइमोर हार्दिक सुभकामना आछ ।

मिति : २०७७।०१।२

सुभेच्छुक
गोपाल माझि
भट्लि, रामेछाप

प्रस्न :

(क) ह्‍य सुभकामना कुनिन लेख्ल हो ?

(ख) ह्‍य सुभकामना कुन्लाइ लेख्ल हो ?

(ग) सुभकामना केतिरउपलछेका लेख्ल हो ?

(घ) ह्‍य सुभकामना कखन लेख्ल हो ?

(ङ) निङ्मा तामाङकर ठेगाना कछि हो ?

१०. सिछेकिन पढ्ल सुन र लेख :

आज मोर दाजिर व्याहार हो। पाहुनाल आइसक्लाइ आछत। हाइँ जन्तिजाइ तयार आछे। बाजा-गाजा पुनि तयार आछ। एउटो बस पुनि तयार आछि। व्याउलारलागि एउटो कार पुनि तयार आछि।

११. तोरा जन्ति जाइलाइ आछ ?जन्तिल्काइ केति केति खाइ दिछत ? बाज :

पाठ ९

सरसफाइ

(विद्यालय छुट्टिहक्लपछि दिपेस, प्रभाकर र सुजना सरसफाइकर वारेका कुरोकानि गर्छत)

दिपेस : आज तोर पोसाक मइलो आछ्यास । नङबइकाट्ल कारनिन सजाय पाइलइ । बया ते प्रभाकर ?

प्रभाकर : मुइँलाइ सिछेक सिछिका देखिकइ रिस उठ्छइ । बिनाकारन गोपाल गुरुन मोर कान निमठ्दिले ।

सुजना : तुइ आफ्ने कारनिन सजाय पाइल हो । फोहोरि हकिकइ विद्यालय आइछस । सफा बन्नेइ कहिलेइ जान्लबइने अनि ।

दिपेस : हाइँ मइलो लुगा लाइकइ हिनइँ बइहक ।नङ नकाटिकइ विद्यालय आइ बइहक । कुरो बुझ्लइ ते प्रभाकर ?

प्रभाकर : तोराल्किन जेसुके बाज । मुइँ ता जखइँ पुनि इन्खाइ गरिकइ आइछु ।

सुजना : पोर्सिँ मात्तइ गुरुआमान बल्ल बिर्साइलइ ?सरसफाइ किनारइ गरइपर्छइ ?किनिखइ गरइपर्छइ बलिकइ बल्ल बयार ?

दिपेस : होनि सुजना ! साच्चि बाज्ते प्रभाकर, तुइ बइनुहाइल कतिदिन हक्लइ ?

प्रभाकर : एक मइना जति हक्नाइँ । इन्खा जाडाइछइ किनिखइ नुहाइ ते !

सुजना : बिहानिन उठिकइ मुख धोइछस कि बया ?

प्रभाकर : कछि धोइ ?मुइँ ता आठबजे दिसउँ उठ्छु । ट्वाइलेट जाइलपछि हतार हतार खाना खाइकइ इस्कुल आइछु ।

दिपेस : बिहान ढिलोसम्म सुतइ बइहक । हाइँ विद्यार्थि ता झन छिटो उठइपर्छइ । पढ्नार बानि बसाइपर्छइ । मुइँ ता जखइँ पुनि ६ बजे उठिकइ पढ्छु ।

सुजना : मुइँ ता ढिलोसम्म सुतइ बइपाउँ । आमान ५:३० बजेदिसउँ उठाइदिछइ । हेर प्रभाकर तुइ पुनि छिटो उठ । मुख धोउ । चिया पिउ र पढइ थाल ।

प्रभाकर : बइसकुँ मुइँ ता । उन्खा छिटो उठइ ।

दिपेस : ह्य प्रभाकर फोहोरि हो ।फोहोरि मात्तइ बया अल्सि पुनि हो । हगि सुजना !

सुजना : हो रइलसइ दिपेस ! हेक्र हातकर नङ कति लामो आछि ! नङ काटइ बइपर प्रभाकर ?

प्रभाकर : हाम्रो घरका नङकटर ने बइने । बहिनिन नाटाल्ते अनि किनिखइ काटइ ते नङ् ?

दिपेस : नाठाइल हक्लासिन अर्को किनिकइ काटइपर्छइ । उन्खा बाजिकइ कछिहक्छइ र ?

सुजना : आफ्ने सफाइकर वारेका आफि ध्यानदेइपर्छइ । आमा, दिदि, दाजिल्काइ गरइ बइसक्ल काम गर्द्याओ बलइपर्छइ ।

दिपेस : हेर प्रभाकर ! सफाइ बइगर्लेभने फोहोरि बलिकइ जिस्क्याइछत । छेउका आइकइपुनि बइबसत । कुनुल्किन पुनि मन बइपरात ।

सुजना : हाइँ आफ्ने सरिरकर सफाइ आफि गरइपर्छइ । बइगर्लेभने सरिर गाँधाइछइ, लुतो निस्किछइ ।

प्रभाकर : धन्यवाद ! मुइँ सरसफाइकर महत्व बल्ल बुझ्नाइँ ।

सेब्बाइ : ल ल हक्छइ । अब घर जाउँ ।

(सेब्बाइ आफ्ने आफ्ने घर जाइछत ।

अभ्यास

१. छुट्याइकइ बाज र लेख :

बिनाकारन = बिना+ कारन

बइकाट्ल = ...+ ....

रइलसइ = ...+ ....

ढिलोसम्म = ...+ ....

सरसफाइ = ...+ ....

सरिरकर = ...+ ....

२. हँट्ठर सब्द सुब्दसिन पढिकइ सुना :

निमठ्दिले, जान्लबइने, किनारइ, हक्नाइँ, बइहक, उठाइदिछइ, रइलसइ, बइपर

३. हट्ठ दिल सब्दर अर्थीसिन मिल्नार सब्द पाठ पढिकइ लेख :

(क) कान तान्नार काम : ....

(ख) विद्यार्थिल पढ्नार ठाउँ ....

(ग) दुइदिन अघि ....

(घ) ओछ्यानका पल्टेइ ....

(ङ) सफाबइहक्ल ....

४. हँट्ठ दिल ठिक हक्लासिन (✓) बेठिक हक्लासिन (×) चिन्ह लाहा :

(क) प्रभाकरिन सिछेकलाइ मनपराइछि ।

(ख) प्रभाकरिन बइनुहाइल एकमहिना हक्ले ।

(ग) सुजना बिहान पाँचबजे उठ्छइ ।

(घ) प्रभाकर जाँगरिलो आछ ।

(ङ) बइनुहाइनारकर सरिरका उकुनि पर्छत ।

(च) बइनुहाइनारकर सरिर फुर्तिलो हक्छि ।

५. खालि ठाउँ भोरः

(क) प्रभाकरकर ....लामो रल्ति ।

(ख) हाइँ सधइँ ....लुगा लाइपर्छइ ।

(ग) प्रभाकरिन बइनुहाइल ....महिना हक्ले ।

(घ) प्रभाकर बिहान........बजे दिसउँ उठ्छइ ।

(ङ) बिहान........उठइ पर्छइ ।

(च) सुजनालाइ आमेकिन बिहान ....बजे उठाइछि ।

(छ) प्रभाकरकर घरका ....बइनेक ।

६. उत्तर लेख :

(क) प्रभारलाइ सिछेकसिन किनारइ रिस उठल्ते ?

(ख) विद्यार्थिल्किन विद्यालय जाइभन्दा पहिले केति गरइपर्छइ ?

(ग) बिहान उठ्लपछि केतिगरइपर्छइ ?

(घ)किन्खा मानुसलाइ कुनुल्किन पुनि मनबइपरात ?

(ङ) सरिर सफा बइधर्लासिन केतिहक्छइ ?

७. हँट्ठ दिल सब्दलाइ बाक्यका प्रयोग गर :

सजाय, पोर्सिँ, अल्सि, ध्यान, लुतो

८. उदाहरनका दिल ठि दुइटो वाक्यलाइ जोडिकइ एउटो वाक्य बाना :

उदाहरन : सिछेक विद्यालय जाइछइ । सिछेक पढाइछइ ।

सिछेक विद्यालय जाइछइ अनि पढाइछइ ।

(क) आइते पढ्छइ । आइते लेख्छइ ।

(ख) मुइँ इस्कुल जाइछु । मुइँ पढ्छु ।

(ग) दिदि बनका जाइछइ । दिदि घाँस काट्छइ ।

(घ) भाइ हात धोइछइ । भाइ भात खाइछइ ।

(ङ) बुबा खेतका जाइछइ । बुबा खेत खन्छइ ।

९. हँट्ठर पोस्टर पढ र प्रस्नर उत्तर लेख :

एभ्रउने ओभ्रउने सफा गरुँ

स्वास्थ्य र निरोगि बनुँ

प्रस्न :

(क) किनारइ नुहाइ पर्छइ ?

(ख) फोहोर कछिका फ्याँकइपर्छइ ?

(ग) चर्पि किनिखइ सफा गरइपर्छइ ?

(घ) झिँगा भन्किल खाना खाइ हक्छइ ?

(ङ) सफाइका ध्यान बइदिलासिन केति हक्छइ ?

(च) के तुइ दिनेपिच्छे दाँत ब्रस गर्छस ?

१०. कोस्ठ भित्रर वाक्य प्रयोग गरिकइ हँट्ठर सम्वाद पुरा गर :

सरिता : नमस्ते काका !

मङ्गले : नमस्ते सरिता ! कछि हिन्लि नानि ?

सरिता : मुइँ बिनितालाइ भेटाइ आइलि । बिनिता कछि आछि ?

मङ्गले : .... । आज सेब्बाइ खेतका जाइलाइ आछत ।

सरिता : काका तुइ ता बइजाइलइसइ ते !............ ?

मङ्गले : मुइँलाइ सन्च बइने नानि ।

सरिता :......................... ?

मङ्गले : कापाल बाथाइले । चक्कर लाग्ल आछ ।

सरिता : ओखति खाइलबइने काकान ?

मङ्गले : .... । सायद बिसेक हक्छइ हक्ति ।

सरिता : ल काका आराम गर ते । .... ।

मङ्गले : हक्छइ नानि जा ।

(मुइँ बिनितालाइ भेटाइ खेतदिसउँ जाइछु, खाइलाछु, केति हक्ल्यास काकालाइ, किनारइ ते, रोपाइँ गरइ)

११. तोर घरकर एभ्रउने ओभ्रउने सफाइ गरइ केति गरइ पर्छइ ? लेख :

पाठ
१०

रामेछापकर माझि गाउँ

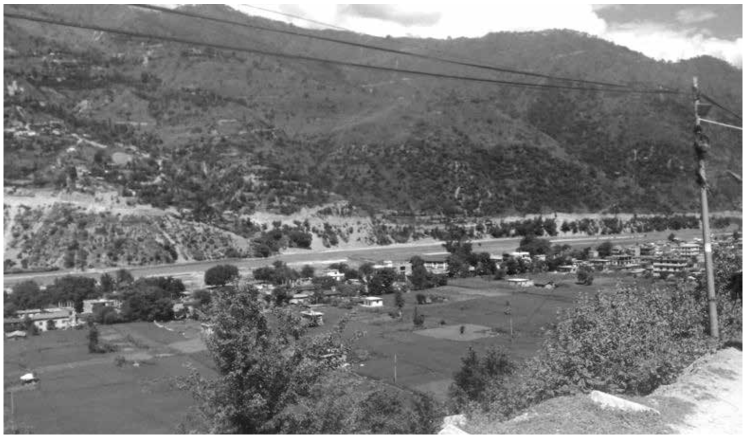

नानिल तोराल्काइ थाहा आछ्या ? रामेछापजिल्लाकामाझि गाउँ कछि कछि आछत ? तामाकोसिर सभन्दा उप्र खिम्ति आछि। अनि चिसापानि, गइखुरा, ओर्रे, टार, भट्लि आछत ।रजगाउँसभन्खा बड्ख माझिगाउँ हो ।

तामाकोसि पारपटि करमबोटे आछि। मन्थलि र कोनारिआछत । अलि हँट्ठ हातिटार र मसानटार आछत। सेल्घाटबडख माझिगाउँ आछि। सुनकोसि हठउने नपुघाट, हर्देनि र राततटार आछत। धेरे हँट्ठधनेघाट र कोलोन्जोर गाउँ आछत। सुनकोसि उप्रनेसिम्लाडि, पुजिघाट,डब्खा र सित्खाआछत । कोथपे बड्ख र लुबु ठिक्करि गाउँ आछत । चउँरिजोलकाडउ, गुन्सि र ढोडेनि तिनटो गाउँ आछत ।

२०६८ सालका रामेछापका माझिल्को जनसङ्ख्या ६०४२ रइल। ह्य मध्य बेटिल ३१६४ र अँडेल २,८७८ रइला। अँडेल भन्दा बेटिल २८६ बढ्ता रइला।

माझिल्को पेसा माछ मार्नार, लाउ चालाइनार हो। बेटिल्को मन्चा बानाइनार हो। आचाल ह्य पेसा लोप हकिसक्लाछ। धेरे पछि माझिल्किन खेतिपाति, पसुपालन गरइ थाल्लाइ हो। हाल केहि माझिल जागिर पुनि खाइ थाल्लाइ आछत। माझिल उच्च सिछ्या पुनि लेइथाल्लाइ आर्छत। आचाल पढ्नाराइ छौँडारि छुनेनिल धेराइ आछत।

माझिल्को मुख्य चाड लदिपुजा हो। लदिपुजा फागुन महिनार तेस्रो मङ्लबार गर्छत। लदिपुजा माझिल्किन धुमधामसिन मानाइँछत। लदिपुजालाइ रास्ट्रिय पर्बका सुचिक्रित गाराइपर्छइ बाजिकइ लाग्लाइ धेरे हक्ले। अखन सम्म सुचिक्रित गाराइ सक्लाइ बइनेत। २०७५ सालसिन लदिपुजालाइ मन्थलि नगरपालिकान स्विकिर्त गर्दिलाछ

अभ्यास

१. जोडिकइ बाज र लेख :

तामा+कोसि = ...

लदि+पुजा = ...

धुम+धाम = ...

नगर+पालिका = ...

खेति+पाति = ...

२. हँट्ठर सब्द पढिकइ सुना :

तोराल्काइ, आछ्,हँठउने,बडउनो,अँडेल,बेटिल,छोँडारि, छुनेनि, बइनेत,लदिपुजा,मानाइँछत

३. ठिक हक्लासिन (✓) बेठिक हक्लासिन (×) चिन्ह लाहा :

(क) खिम्तिका माझि बइनेत ।

(ख) पुजिघाट र सिम्लाडिका पुनि माझि बस्छत ।

(ग) माझि जातिल्को मुख्य चाड लदिपुजा हो ।

(घ) माझिल खेतिपाति र माछ मार्नार काम गर्छत ।

(ङ) माझिल जागिर पुनि खाइछत ।

४. हँट्ठर सब्दलाइ वाक्यका प्रयोग गर :

तोराल्काइ, आछत, हँठउने, बडउनो, अँडेल, बेटिल, छोँडारि, छुनेनि, बइनेत

५. उत्तर लेखः

(क) रामेछापकर कुन कुन ठाउँका माझिल बस्छत ?

(ख) माभ्किल्को पेसा केति हो ?

(ग) माभ्कि जातिल्को मुख्य चाड केति हो ?

(घ) २०६८ सालकर जनगननाइँ रामेछापका माभ्किल्को जनसङ्ख्या कत्ते रइल ?

(ङ) अँडेल्को भन्दा बेटिल्को जनसङ्ख्या कत्ते बढ्ता रइल ?

६. हँट्ठर कथा मभ्कसिन पढ र उत्तर लेख :

फटेङ्ग्रा र बेउँटो

गाउँकर नजिके खेत रल्ति । खेतका फटेङ्ग्रा र बेउँटो बस्तेला । होल एकदिन अकस्मात भेट हक्ला । होल चाँडे साथि बन्निला ।

एकदिन बेउँटोन फटेङ्ग्रालाइ खाइलाइ निम्तो गरल्ते । फटेङ्ग्रा बेउँटोर घरका जाइले । खाना खाइलाइ गोड धोइले।फटेङ्ग्रालाइ पुनि गोड धोउ बलल्ते । फटेङ्ग्रान पुनि गोड धोइले ।

धेउटाइ खाना खाइ बस्ला । खाना खाइतिन फटेङ्ग्रार गोडकर आवाज आल्ते । बेउँटोन आवाज जुन्निकाल बलल्ते । आवाज ननिकालिकइ बस बलल्ते ।फटेङ्ग्रालाइ रिस उठल्ते ।

फटेङ्ग्रानबेउँटोलाइ अर्को दिन खाइ बालाल्ते। बेउँटोफटेङ्ग्रार घरका जाइले । धेउटाइ खाना खाइ बस्ला । बेउँटोर गोडका धुलोलाग्ल रल्ल्ति । फटेङ्ग्रान तोर गोडका धुलो आछ्यास बलल्ते । बेउँटो गोड धोइ जाइले । फेरि उफ्रिकइ टेबलका बस्ले । उ खाना खाइ लाग्ल रइल । फटेङ्ग्रान बलल्ते, “तोर गोडका धुलो आछ्यास । धुलो खानाका परइ लागल्ते ।

बेउँटो रिसिन चुर हक्ले । उ चिच्याइले “मोर अगाडिर गोड उफारइ पर्छइ । मुइँ धुलो नउडाइकइ टेबलका पुगइ बइसकु ।”

फटेङ्ग्रान बलल्ते, “मुइँ पुनि आवाज ननिकालिकइ गोड जोडइ बइसकुँ ।”

प्रस्न :

(क) फटेङ्ग्रा र बेउँटो कछि बस्तेला ?

(ख) बेउँटोन फटेङ्ग्रालाइ किनारइ बालाल्ते ?

(ग) फटेङ्ग्रालाइ किनारइ रिसउठल्ते ?

(घ) कुनकर गोडका धुलो रल्ति ?

(ङ) अन्त्यका फटेङ्ग्रान बेउँटोलाइ केति जवाफ दिल्ते ?

७. उप्रर कथा पढ र कुनिन कुनलाइ बल्ल लेख :

(क) "आवाजननिकालिकइ खाइ बइसकस ? " ....

(ख) "तोर गोडकर धुलो खानाका परइ लागल्ते।"..................

(ग) "मोर अगाडिर गोड उफारइ पर्छइ । " ....

(घ) "मुइँ पुनि आवाज ननिकालिकइ गोड जोडइ बइसकुँ ।"...........

(ङ) "तोर गोडका धुलो आछ्यास नि !"......................

८. उदाहरनका दिल ठि विसेसन सब्दलाइ चिन र चिनो लाहा :

उदाहरन : रमेस <u>धेरे</u> भात खाइछइ । एउटो आम खसल्ते ।

(क) हेमन्त असल मानुस हो ।

(ख) मुर्ख छौँडारि कान्ले ।

(ग) दुइटाइ बिलाउरि कुद्ला ।

(घ) अलिकति मसि हर्किल्ते ।

(ङ) मुइँलाइ पाँच रुप्पे चाहिले ।

९. मिल्दो विसेसन सब्द छानिकइ खालिठाउँ भोर :

(क). ....गाछ ढल्किल्ते । .(अल्गो, मुर्ख, अग्लि)

(ख). .... आम खा । (अल्गो, स्वात,होचो

(ग)............जन सफल हक्ला ।(चालिस, आधा, अलिकति)

(घ) दिनेस ....छौँडारि हो । (असल, खइरो, जुन)

(ङ) भाँडाका ....भात आछ । (टर्रो, अलिकति, होचो)

१०. तोराल्किन जान्ल कथा बाज :

११. हँट्ठर तालिका पढिकइ आने पुनि उन्खाइ मिल्दो सब्द लेखः

भाले बुझाइनार पोथि बुझाइनार धेउटो बुझाइनार :

ब्वा	आमा	घर
दाजि	भोजि	पानि
मामा	मामि	मकइ

....

....

....

....

....

१२. तोराल्किो गाउँकर वारेका पाँचुटो वाक्य लेख :

पाठ ११

बादुलि र लिसोरगाछ

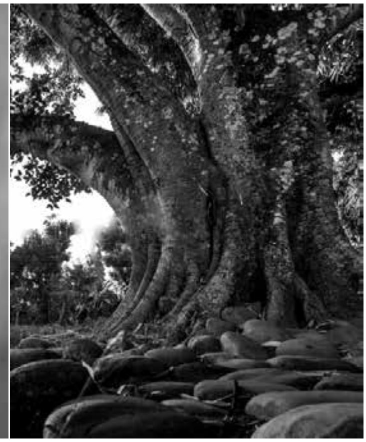

उहिलेर कुरो हो । केति हकिकइ हो कोनि बारारि गाछका लिसो उम्रिल्तिसइ । लिसो उम्रिलपछि चरिल्काइ बड्ख खतरा हक्ल्याकसइ । बाँचइने खतरा हक्लपछि बादुलिल्किनबाँचनार उपाय सोचइ थाल्लसइ । सोच्ते-सोच्ते एउटो जुक्ति निकाल्लासइ । बादुलिल्किन चरिल्को बड्ख भेला बालाइनार निधो गर्लासइ । उपयुक्त मिति, इस्थान र समय तोकिकइ चरिल्को भेला बालाइल्याक्सइ ।

भेलाका आइलाइ चरिल्काइ बादुलिन "बारारि गाछका लिसोर गाछ उम्रिल्तिसइ । अब ह्य लिसोन हाइँ सेब्बाल्काइ मार्छइ । सक्छेभने हेक्र जरा ने उँखलिकइ फ्याँकुँ । नत्र हेक्र चोप

निकालिकइ हाइँलाइ मान्छेल्किन मार्छत ।बइसकेभने हाइँलाइ जुन्मार बलिकइ मान्छेल्काइ अनुरोध गरइ जाउँ” बल्ल्याकसइ ।

भेलाका आइलाइ चरिल्किन बादुलिर कुरोलाइ अनाबसेक गनथन ठान्लासइ । बादुलिर कुरो बइपत्याइलासइ । वास्तापुनि बइगर्लासइ । बादुलिर कुरोका अलिकति पुनि ध्यान बइदिलासइ ।

उपस्थित हक्लाइ कुनु पुनि चरिल्किन कुरो बइसुन्लासइ । अनि बादुलिल सारे चिन्त्ति हक्लासइ । अनि बादुलिल मान्छेल्काइ अनुरोध गरइ जाइनार निधो गर्लासइ । एकदिन मान्छेल्को घरका जाइकइ बादुलिल्किन अनुरोध गर्लासइ । मान्छेल्किन बादुलिल्को अनुरोध ध्यानपुर्बक सुन्लासइ । कुरो सुनिसक्लपछि मान्छेल्किन “तोराल्काइ उन्खा खालकर अपठ्यारो पर्लआछ्याभने हाइँ बस्नार घरकाने तोराहा आइकइ खोँदा बानाइकइ बसइ सक्छ” बल्ल्याकसइ ।

बादुलि र मान्छेल्को होइबेलाका उन्खा सम्झउता हक्ल रइल्याकसइ । होइ सम्झउता अनसार बादुलिल्किन खोँदा बानाइलाइ हो ।होइबेलासिन बादुलिल्काइ मान्छेल्किन

बइमार्लाइ हो । बादुलिल पुनि मान्छेल्कासिन नडाराइकइ घरका बसइ थाल्लाइ हो ।

बादुलिल्किन खोँदा बानाइतिन घरकर दलानका बानाइछत । खोँदार मुख भित्र पटि फर्किल मान्छेल सुभ मान्छत ।

अभ्यास

१. जोडिकइ बाज र लेख :

सत्य+जुककर = ...

उम्रिल+पछि = ...

एक+दिन = ...

आनन्द+सिन = ...

बइ+सुन्ल = ...

चरिल+काइ = ...

२. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन पढः

सत्यजुककर, हकिकइ, उम्रिल्तिसइ, चरिल्को, हक्ल्याकसइ, बादुलिल्कि

३. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन लेख :

उम्रिल्तीसइ, हक्ल्यकसई, थाल्लसइ, बादुलिल्कीन,

चरिलको, बाजीकइ, जुन्मार्दीखन, बल्ल्याकसै

४. ठिक हक्लासिन (✓) बेठिक हक्लासिन् (×) चिन्ह लाहाः

(क) लिसो उम्रिलपछि चरिल्को लागि माहाँल हक्ल्याकसइ । ( )

(ख) भेला बालाइनार निधो गर्लासइ । ( )

(ग) हेइनिन चरिल्काइ सखाप बइपार । ( )

(घ) बादुलिल सारे चिन्तित हक्लासइ । ( )

(ङ) मान्छेल्किन बादुलिल्को अनुरोध ध्यानपुर्बक बइसुन्लासइ । ( )

५. वाक्यका प्रयोग गर :

गाछ खतरा बादुलि जुक्ति भेला

६. उदाहारनका दिल ठि वाक्यलाइ परिवर्तन गर लः

वाक्य	**परिवतन वाक्य**
मुइँ घर जाइछु ।	मुइँ घर जाइनाइँ ।
सिता भात खाइछइ ।	सितान भात खाइले ।
दाजिन चिठि लेख्छइ ।	....
बुबा खन्छइ ।	....
आज दिदि आइछइ ।	....

होल हुतुत खेलाइछत ।   ....

....   सिछेकिन पढाइले ।

७. लहँट्ठर प्रस्नर उत्तर लेखः

(क) बारारि गाछका केति उम्रिल्ते ?

(ख) चरिल्कोलागि केति हक्ल्याक ?

(ग) बादुलिल मान्छेल्को घरका किनारइ जाइला ?

(घ) बादुलिल कछिका नडाराइकइ बस्ला ?

(ङ) बादुलि र मान्छेल्को केति सम्झउता हक्ल्याक ?

८. सिछेकिन बाज्ल सुन रलेख :

बादुलिल सारे चिन्तित हक्लासइ। बादुलिल मान्छेल्को घरका जाइलासइ । मान्छेल्किन बादुलिल्को अनुरोध ध्यानपुर्बक सुन्लासइ । बादुलिल्को कुरो सुन्लासइ । तोराल्काइ उन्खा सहयोग आबस्यक पर्ल्याभने हाइँ बस्नार घरका बस ।

९. हँट्ठर सब्द वाक्यका प्रयोग गर :

जिन्खाइ : ध्यानपुर्बक- विद्यार्थिल्किन सिछेककर कुरो ध्यानपुर्वक सुन्लासइ ।

लिसो, बादुलि, भेला, सखाप, जरा, अनुरोध

१०. उदाहरनका दिल ठि हँट्ठर वाक्यलाइ भविसेत कालका परिवर्तन गर :

उदाहरन :

वाक्य ....भविसेत काल

मुइँ ग्रिहकार्य गर्छु । मुइँ ग्रिहकार्य गर्नारआछु ।

भाइनिन चिठि लेख्ले । भाइनिन चिठि लेख्लारआछ ।

(क) मुइँ विद्यालय जाइछु ।

(ख) भाइनिन भात खाइले ।

(ग) सिता मामा घर जाइछइ ।

(घ) दाजिन कानि किताप पढ्ले ।

(ङ) चरिल उँड्छत ।

११. हँट्ठर सुचना पढ र उत्तर लेख :

छौँडारि नाठ्ल सुचना

मन्थलि न.पा.८ गइखुरार अमिर माझि नाठ्लाछ । हेइ माघ २० गते हाट जाइतिन नाट्ल हो । छौँडारि ११ बर्सर आछ । छौँडारिन निलो टिसर्ट, काड्ड जिन्सकर पाइन्ट लाइल

आछ। भेटाइनारिन निम्न फोन नम्बरका फोन गरइ। अथवा नजिककर प्रहरिचउकिका खबर गरइ अनुरोध गर्छु।

माइते माझि

प्रस्न :

(क) नाठ्ल छौँडारिर नाउँ केति हो ?

(ख) नाठ्ल छौँडारिर घर कछि रल्ति ?

(ग) नाठ्ल छौँडारिर उमेर कच्चा आछि ?

(घ) नाठ्ल छौँडारिन किन्खा कपडा लाइल आछ ?

(ङ) छौँडारि कछि जाइतिन नाठ्ल हो ?

१२. हँट्ठर बुँदाबाटेएउटो कथा लेख :

जोलकर छेउका।

चिउँठि पानि खाइ जाइ।

चिउँठि बुहुइ।

ढुकुरिन पाता खसाइ।

पताका चढिकइ चिउँटि बाँचइ।

पाठ
१२

सुर्य बाहादुर माझि

सुर्य बाहादुर माझिर जन्म १९९९ सालका हक्लरल्ति । उ सुनसरि जिल्लार मधुवनका जन्मिल रइल । उक्र बाजेक खुबलाल माझि हो। ब्वाक मोहनलाल र आमेक गुदर माझिर कान्छाइ बेटाक हो ।

सुर्य बाहादुर माझि माझिल्को उँन्नति हक्ल मनपराइतेल। माझिल पढइ, लेखइ पर्छइ बान्तेल। भासा, धर्म, सँस्कार सँस्किर्तिर सम्रछेन गरइपर्छइ बात्तेल ।

उनिन गेग्रा माध्यामिक विद्यालय मोरङ्गबाटे मेटिकसम्म अध्ययन गर्लरइल । उ नेपालि साहित्य मनपराइतेल ।कथा, कविता, गित, नाटक मनपराइतेल। आफि पुनि लेख्तेल ।

उनिन बि.स.२०२१ सालका फुलमयाँ माझिसिन ब्याहा गर्लरइल। उक्राइ बेटाकल तिनभाइ र बेटेकल पाँच बहिनि आछ्त । २०४७ सालसिन माझि जातिल्को जातिय सङ्गठन गरइपर्छइ बाजिकइ लाग्ल रइल। २०५१ सालका माझि उत्थान सङ्घकर इस्थापना गर्लाइ रइला । २०५१ सालसिन २०६५ सालसम्म

निरन्तर नेपाल माझि उत्थान सङ्घकर अध्येछे हक्ले ।

उ नेपालकर धेरे माझि गाउँका सङ्गठन विस्तार गरइ जाइल रइल । भुटानबाटे आइलाइ माझिल्कासिन पुनि सम्पर्क गर्ल रइल । भारतकर धेरे माझि गाउँकाधर्म, सँस्कार सँस्किर्तिर सम्रछेन गरइपर्छइ बाजिकइ छलफल गर्लरइल ।

सुर्य बाहादुर माझि हँसिलो र मिलनसार स्वभावकर रइल । उ धेरे सहयोगि र मनकारि पुनि रइल । आवसेक समयका ठिक निर्नय गर्नार छेमता रल्ति । उ अखन जिवित बइने । २०६५साल माघ १७ गते रक्तचाप र चिनिरोगिन मिर्तु हकल्ते । उनिन माझिल्काइ लाइल गुन माझिल्किन कहिलेइ बइबिर्सात ।

अभ्यास

१. सुद्धसिन उच्चारन गर :

माझिल्को बान्तेल धर्म सँस्कार सँस्किर्ति

सम्रछेन गेग्रा अध्ययन साहित्य उक्राइ

उत्थान सङ्गठन सम्पर्कहँसिलो स्वभावकर

२. सुद्धसिन पढ :

सुर्य बाहादुर माझि मिलनसार रइल । उ धेरे सहयोगि रइल । आवसेक समयका ठिक निर्नय गर्नार छेमता रल्ति । उ

सङ्गठन बिस्तारका लाग्ले । उ माझिल्को बिकासकरलागि काम गर्तेल ।

३. सिछेकिन बाज्ल सुन र लेख :

माझिल्को बान्तेल धर्म सँस्कार सँस्किर्ति

सम्रछेन गेग्रा अध्ययन साहित्य उक्राइ

४. जोडा मिला :

सुर्य बाहादुर माझिर जन्म	मोहनलाल माझि
उनिन गेग्रा माध्यामिक विद्यालयबाटे	बि.स.१९९९साल
ब्वाककरनाउँ	अध्ययन गर्ल रइल
माझि जातिल्को जातिय सँस्था	मिलनसार रइल ।
सुर्य बाहादुर माझि	नेपाल माझि उत्थान सङ्घ

५. वाक्यका प्रयोग गर :

बेटाक उँन्नति भासा कविता गाउँ

६. ठिक उत्तरका गोलो हाल र खालि ठाउँ भोर :

(क) सुर्य बाहादुर माझि...........रइल ।

अ. मिलनसार आ. चलाख इ. बेमानि

(ख) उक्र जन्म ....हक्ल रल्ति ।

अ. मधुवनका आ. धरानका इ. झुम्काका

(ग) उ माझि उत्थान सङ्घकर ....रइल ।

अ. सचिब आ. सदस्य इ. अध्यछे

(घ) उक्रि आमेककर नाउँ ....रल्ति ।

अ. मइति माझि आ. गुदर माझि इ. गोमा माझि

(ङ) उ...........बेटाक रइल ।

अ. जेड्काइ आ. मान्ल्याइ इ. कान्छाइ

७. उत्तर लेख :

(क) आमेककर नाउँ केति हो ?

(ख) उनिन कछिबाटे अध्ययन गर्ल रइल ?

(ग) माझि उत्थान सङ्कर उ केति रइल ?

(घ) उनिन केति मनपराइतेल ?

(ङ) के उमिलनसार रइल?

८. हँट्ठ दिल उदाहरन पढ र वाक्य परिवर्तन गर :

उदाहरन : मुइँ किताप पढ्छु । मुइँ किताप पढ्नाइँ ।

सिता खेलाइछइ । सिता खेलाइले ।

(क) राम किताप पढ्छइ । ....

(ख) आमान भात पाकाइछइ । ....

(ग) दाजि घर जाइछइ ।.........................

(घ) ब्वान बिरुवा रोप्छइ ।.......................

(ङ) मुइँ खेलाइछु ।..................

९. हँट्ठर अनुच्छेद पढ र उत्तर लेख :

निधाइनार सिछ्क

एउटो सिछेक सँधइ कछ्याका निधाइतेल। विद्यर्थिल्किन किनारइ निधाइल बलिकइ सोध्ला । उनिन सपनाका माहान साधुसिन भेटगर्छँ बाज्ले ।

अर्को दिन धेरे गर्मि रल्ति। केहि विद्यार्थिल कछ्याका निधाइला। सिछेकिन किनारइ निधाइलाइ बलिकइ डाउनो गाराइल्याक ? विद्यर्थिल्किन बाज्ला "हाइँ सपनाका माहान साधुलाइ भेट्टाइ जाइले" साधुन तोराल्काइ केति बल्ल्या ते ?हाम्रो सिछेक सँधइ तोराल्काइ भेट्टाइ आइछइ बलिकइ सोध्ले । साधुन उन्खा मानुस कहिलेइ बइआइल जवाफ दिले ।

प्रस्न

(क) सिछेक सँधइ कछ्याका कें तगर्तेल ?

(ख) सिछेकिन विद्यार्थिल्काइ सपनाका कुनलाइ भेटाइ जाइछु बातेल ?

(ग) विद्यार्थिल कछ्याका किनारइ निधाइला ?

(घ) साधुन विद्यार्थिल्काइ केति जवाफ दिल्याक ?

१०. तुइ चिन्ल मानुसकर वारेका एउटो अनुछेद लेख :

पाठ
१३

झुमार बाकस

झुमान एउटो बड्ख बाकस भेटाल्ते । बाकस पुरानो र फोहोर पुनि रल्ति । बाकसकर भित्र एउटो स्यान्खि फोहोर दियो रल्ति । झुमान दियो सफा गर्ले । दियोबाटे धामा आइ थालल्ते । धामा अकस्मात एउटो जादुगर मानुस बन्निले ।

जादुगरिन बाज्ले "तुइ चारउटो कुरो रोज ।" जादुगरिन बाज्ले "काड्डिबिलाउरि रपिर्ल गुडिया पहिले रोज ।"

झुमान काड्डि बिलाउरि माग्ले । जादुगरिन "मुम्बो जुम्बो हुम ! काड्डि बिलाउरि आबे ।" बाज्ले । झुमार हातका बड्ख काड्ड मुसो पो आल्ते ।

जादुगरिन फेरि कोसिस गरु बलल्ते । जादुगरिन झुमालाइ टाटेपाङ्ग्रे कुकल वा आइसक्रिम रोज बलल्ते । झुमान टाटेपाङ्ग्रे कुकल रोज्ले । मुम्बो जुम्बो हुम ! जादुगरिन बाज्ले । झुमार

हातका ट्वार ट्वार गर्नार भ्यागुता पो आल्ते ।

आफि बल्ल कुरो बइआइलपछि जादुगरिनमाफि माग्ले । फेरि एकफेरा "सोरि वा खाइनार कुरो रोज ।" बलल्ते । झुमान खाइनार कुरो रोज्ले । मुम्बो जुम्बो हुम ! बाज्ले । झुमार हातका स्यान्खिबिरि पो आल्ते ।

झुमान तुइ बइजान्लइ, मुइँ कोसिस गरुँ बलल्ते । जादुगरिन लु कोसिस गर बलल्ते । झुमान बाज्ले " मुम्बो जुम्बो हुम ।"काइ्ड बिलाउरि, टाटेपाङ्ग्रे कुकल र आइसक्रिम आबे बाज्ले । काइ्ड बिलाउरि, टाटेपाङ्ग्रे कुकल र आइसक्रिम आ इला । कुकल बिलाउरिसिन खेलाइले । झुमार जादुगरिन आइसक्रिम खाइला । जादुगरिन झुमासिन बिदाइ माग्ले । अनि जादुगर लोप हक्ले । झुमार ब्वाक घर भित्र आइले । ब्वाकिन झुमालाइ नयाँ दियो दिल्ते ।

अभ्यास

१. छुट्याइकइ बाज र लेख :

झुमान=झुमा+न

बिलाउरिसिन = ... + ...

टाटेपाङ्ग्रे = ... + ...

बाकसका = ... + ...

आइसक्रिम = ... + ...

२. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन पढ :

ह्य, भित्र, स्यान्खि, दियोबाटे, थालल्ते, बन्निल्ते

३. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन लेख :

जादुगरीन, स्यान्खी, पिर्ल, बिलाउरी, आलते

४. ठिक हक्लासिन (✓) बेठिक हक्लासिन (×) चिन्ह लाहा :

(क) झुमार बाकस नयाँ र फोहोर रल्ति ।

(ख) धामाबाटे जादुकर बन्निले ।

(ग)झुमान जादुगरसिन काड्ड बिलाउरि माग्ले ।

(घ) झुमान जादुगरसिन पहेँलो कुकल माग्ले ।

(ङ) झुमान जादुगरसिन खाइनार कुरो बइमाग्ले ।

(च) झुमान अन्त्यका बिलाउरि, कुकल र आइसक्रिम निकाल्ले ।

५. उत्तर लेख :

(क) पहिलो खेप जादुगरिन झुमालाइ केति रोजइ बलल्ते ?

(ख) झुमान पहिलो खेप केति निकालइ बलल्ते ?

(ग) दोस्रो खेप जादुगरिन केति निकालल्ते ?

(घ) झुमान जादुगरलाइ अन्त्यका केति निकालइ बलल्ते ?

(ङ) झुमान अन्त्यका आफि केति केति निकाल्ले ?

६. पाठ पढिकइ उल्टो अर्थ आइनार सब्द लेख :

(क) बङ्ख

(ख) सफा

(ग) गोरो

(घ) अन्तिम

(ङ) राछेस

(च) देखापर्ले

७. पाठ पढिकइ क्रम मिलाइकइ लेख :

(क) झुमान बिलाउरि, कुकल र आइस्क्रिम निकाल्ले ।

(ख) जादुगरिन सोरि वा खाइनारकुरो रोजइ बाज्ले ।

(ग) झुमार हातका काइ्ड मुसो आल्ते ।

(घ) झुमान कुकल रोजल्ते ।

(ङ) झुमान पुरानो र फोहा्र बाकस भेटाल्ते ।

८. हँट्ठर वाक्य कुनिन बाज्ल हो ? लेख :

(क)"बिलाउरि वा गुडिया मध्य एउटो रोज" ....

(ख) "मुम्बो जुम्बो हुम" ....

(ग) "तुइ बइजान्लइ,अब मुइ कोसिस गर्छुँ"...........

९. उदाहरनका दिल ठि सब्दलाइ गोलो हाल :

उदाहरन :

छि ! किन्खा फोहोर ठाउँ रल्तिसइ । आहा ! किन्खा माहाँल झर्ना देख्नि ।

(क) आहा ! किन्खा माहाँल घर रल्तिसइ ।

(ख) बिचरा ! राम ता मोर्लसइ ।

(ग) आइया ! मुइँलाइ कुनिन पिट्ले ।

(घ) स्याबास ! तुइ लमाहाँल काम गर्लइ ।

(ङ) धत ! होइ मानुस ता फटा आछ ।

१०. हँट्ठर निम्तो पढ र उत्तर लेख :

निम्तो

सिरि मुना प्रसाइँ,

हाम्रि छुनेनि कल्पना माझिर ब्याहा सिरि दयाराम माझिर बेटाक स्याम माझिसिन हक्नार हुनाले हेइ अवसरका तोराल्को उपस्थितिर लागि हार्दिक निम्तो गर्छे ।

ब्याहा कार्यक्रम
मिति : २०७७।०८।१५
समय : बिहान ९.३० बजे
इस्थान : चिसापानि, मन्थलि

अनुरोध गर्नाराचइ
माइते माचझि
साइँलि माझि

(क) ह्य निम्तो कुनलाइ पाठाइल हो ?

(ख) ह्य कुनकर ब्याहार निम्तो हो ?

(ग) ब्याहा कति गते आछि ?

(घ) ब्याहा कछिका हक्छि ?

(ङ) निम्तो गर्नाराइ कुन्ल हो ?

११. हँट्ठदिल बुँदार आधारका एउटो कथा लेख :

बड्ख बन ।

गाछका ढुकुर बस्ल ।

सिकारिन ढुकुरलाइ बन्दुकिन ताक्ल ।

चिउँठिन सिकारिर गोडका खाइल ।

बन्दुक भुइँका खस्ल ।

ढुकुर उँड्ल ।

पाठ
१४

छुट्टिहकल्ते

दिनभोरि इस्कुलका
पढ्नार काम गर्छे ।
कहिलेकाइँ हाइँ
रमइलो गर्छे ।

पाले दाजिन घन्टि बाजाल्ते
अब इस्कुल छुट्टि हकल्ते ।
तयार हक झोला बोकिकइ
घर जाइनार बेला हकल्ते ।

साथि र मिस वाइवाइ
अब सेब्बाइ घर जाइ ।
घरका जाइकइ हात गोड धोइ
सफा हकिकइ खाजा खाइ ।

ध्यान दिकइ गिर्ह-कार्य गरइ
पढ्ल कुरो मनका धरइ ।
आमान दिल भात खाइ
ओछ्यानका जाइकइ मस्त निधाइ ।

अभ्यास

१. जोडिकइ बाज र लेख :

दिन+भोरि = ...

पढ् + नार = ...

ग्रिह + कार्य = ...

गुरु+ आमा = ...

टाङ+ टाङ = ...

टुङ +टुङ = ...

२. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन पढ :

दिनभोरि, बसिकइ,कहिलेकाइँ, टाङटाङ टुङटुङ, बाज्तिन,स्वात

३. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन लेख :

बाज्तीन,पुगीकइ, स्वात, सकीकइ, बीहान, लाइकई

४.छुट्टि हकल्ते कविता लयहालिकइ पढ :

५. ठिक हक्लासिन (✓) चिन्ह लाहा :

(क) विद्यार्थिल कछि बसिकइ पढ्छत ?

अ. घरका आ. खेतका इ. इस्कुलका

(ख) घन्टि कुनिन बाजाल्ते ?

अ. दिदिन आ.सिछेकिन इ.पाले दाजिन

(ग) घरका जाइकइ केति गरइ ?

अ. आलु खाइ आ. खाजाखाइ इ.हात मुख धोइ

(घ) केति दिकइ गिर्ह-कार्य गरइ ?

अ. मन दिकइआ.ध्यान दिकइ इ खुसि हकिकइ

६. टाङटाङ टुङटुङ घन्टिर आवाज हक्ल ठि हँट्ठर सब्द केतिर हो ?

(क) चिरबिर :........................

(ख) कलकल : ....

(ग) म्याउँ म्याउँ : ....

(घ) गड्याङ गुडुङ : ....

(ङ) ढ्याम्म :............................

७. जाइछुर जाइछे हक्लठि हँट्ठर क्रियापदकर केतिहक्छइ?

(क) पढ्छु :.................. (ख) खेलाइछु:...............

(ग) बाज्छु : .... (घ) खाइछु : ....

(ङ) आइछु :..................

८. दिनकर रात हक्लठि हँट्ठर सब्दर उल्टो अर्थ लाग्नार सब्द लेख :

उठिकइ, आइनार, गुरुबा, आइछे, कछ्याकार्य, ब्याहारा, बइगरइ, फोहोर

९. उदाहरनका दिल ठि हँट्ठर वाक्यका निपात पदका गोलो हाल र खालि ठाउँका लेख :

उदाहरन : गधान पो भारि बोक्छइ । ह्य घर तोर हो र ?

(क) मुइँ पो पहिलो हक्नाइँसइ । ....

(ख) होल जाइथन नि । : ....

(ग) तोर दाजेर खइ ? ....

(घ) तुइ बस हइ, मुइ ता जाइँपर्ले ।: ....

(ङ) राम आज बइजाइलसइ नि ।.....................

१०. उप्रर कविता पढिकइ उत्तर लेख :

(क) विद्यार्थिल कछि बसिकइ पढ्छत ?

(ख) घन्टि कुनिन बाजाल्ते ?

(ग) घरका जाइकइ केति गरइ ?

(घ) केति दिकइ गिर्ह-कार्य गरइ ?

(ङ) पढ्ल कुरो केतिका धरइ ?

११. हँट्ठर अनुच्छेद पढ र उत्तर लेख :

ब्वाँसो

एक दिनकर कुरो हो । एउटो ब्वाँसोलाइ धेरे भोक लागल्ते । भोकिन ब्वाँसो छटपटाइले । एथउने ओथउने खाइनार कुरो हेर्ले । किछु पुनि बइदेख्ले । अन्त्यका ब्वाँसोन गाछकर चेपका पिठो र मासुर चोक्टा देख्ले । ब्वाँसो गाछकर चेपका छिर्ले । अनि मासु र पिटो टन्न खाइले ।

होइ खाइनार कुरो एउटो गोठलान धर्ल रइल । होइ बेलाका गोठला आइपुग्ले । खाइनार कुरो हेर्ले । खाइनार कुरो धर्ल

ठाउँका ब्वाँसो देख्ले । ब्वाँसोन गोठलालाइ देखल्ते । ब्वाँसो चेपबाटे बाहिर निस्केइ हेर्ले । निस्केइ भने बइसक्ले । गोठलान ब्वाँसोलाइ ब्यासेकिन पिटल्ते ।

प्रस्नः

(क) ब्वाँसोन एथउने ओथउने केति हेर्ले ?

(ख) कुनिन गाछ्कर चेपका खाइनार कुरो धर्ल रइल ?

(ग) ब्वाँसोन गाछ्कर चेपका केति देख्ले ?

(घ) गोठलान गाछ्कर चेपका केति देख्ले ?

(ङ) गोठलान ब्वाँसोलाइ केति गाराल्ते?

१२. सिछ्रेकिन बाज्ल सुन र लेख :

एउटो ब्वाँसोलाइ धेरे भोक लागल्ते । भोकिन ब्वाँसो छटपटाइले । एथउने ओथउने खाइनार कुरो हेर्ले । किछु पुनि बइदेख्ले । अन्त्यका ब्वाँसोन गाछ्कर चेपका पिठो र मासुर चोक्टा देख्ले । ब्वाँसो गाछ्कर चेपका छिर्ले । मासु र पिटो टन्न खाइले ।

पाठ १५	# मोर देस

अनिता माझि

मोर देस नेपाल हो । नेपाल सुन्दर, सान्त र बिसाल आछि । नेपालकर उत्तरका चिन र दछिनका भारत आछि । ह्य दुइ छिमेकि देस हो । नेपालिन सहयोग साटासाट गर्छत । नेपालका हिमाल, पाहाड र तराहि आछ । जोल, पाहाड, बन आछ । हेइ सुन्दरतानसोदेसि र बिदेसिल्काइ आकर्सन गर्छइ । धेरे देसबाटे पर्यटकलनेपाल आइछत । घुमफिर गर्लपछि नेपालकर प्रसम्सा गर्छत ।

तराहिका गर्मि हक्छइ । पाहाडका जाडाइछइ । हिमालका हिउँ पर्छि । हिमालका बस्नाराल्किन बाक्लो र न्यानो लुगा लाइछत । पाहाडका न्यानो लुगा लाइछत । तराहिका पातुलो लुगा लाइछत ।

ठाउँ अन्सार खाइनारपिनार कुरो पुनि फरक हक्छइ । धेरे ठाउँ र जात अन्सार भासा पुनि फरक फरक आछ ।

नेपाल गउतम बुध्द जन्मिल देस हो । नेपालका धेरे मन्दिर, मस्जिद, गुम्बा र चर्च आछत । रास्ट्रिय झन्डा तिनकुने हक्छइ । छेउका निलो र पिर्ल हक्छइ । बिचका गोरो रङ्कर चानाजोहोन र दिन हक्छइ ।

नेपाल सन्सारकर जलस्रोतका दोस्रो धनि देस हो । नेपालका धेरे लदि र जोल आछत । जोल र लदिर पानिबाटे बिजुलि निकाल्छत । नेपालका धेरे बन जङ्गल आछ । बन जङ्गलका धेरे थरिर गाछ र जरिबुटि आछ । धेरे जिब जनाबर पुनि आछत । नेपालका सन्सारकर सभन्दा अल्को हिमाल सगरमाथा आछि । हिमाल चढइधेरे बिदेसिल नेपाल आइछत ।

अभ्यास

१. छुट्याइकइ बाज र लेख :

लदिबाटे = ... + ...

जरिबुटि = ... + ...

जलस्रोत = ... + ...

लालिगुरास = ... + ...

नेपालिन = नेपाल+ इन

चानाजोहोन = ... + ...

२. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन पढ :

उत्तरका, गर्छत, प्राकिर्तिक, सुन्दरतान, भरिपुर्न, पर्यटक्किन

३. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन लेख :

घुमफीर, प्रशम्सा, भाषन, पुनी, मन्दीर, दोसरो, लर्दी, बिजुली, जरीबुटि

४. खालि ठाउँ भोरः

(क) नेपाल ......, सान्त र ....आछि ।

(ख) नेपालकर उत्तरका ....र दछिनका ....पर्छि ।

(ग) नेपालका ....घुमफिर गरइ आइछत ।

(घ) नेपाल गउतम बुध्द .....देस हो ।

(ङ) नेपालकर रास्ट्रिय झन्डा ....हक्छइ ।

५. ठिक हक्लासिन (✓) बेठिक हक्लासिन (×) चिन्ह लाहा :

(क) नेपाल सुन्दर र सान्त आछि ।

(ख) नेपालका प्राकिर्तिक सुन्दरतान भरिपुर्न आछ ।

(ग) तराहिका गर्मि बइहक ।

(घ) नेपाल गउतम बुध्द जन्मिल देस हो ।

(ङ) सन्सारकर सभन्दा अल्को हिमाल सगरमाथा बया ।

६. वाक्यका प्रयोग गर :

सुन्दर, छिमेकि, रास्ट्रिय, बिजुलि, जरिबुटि, हिमाल

७. हँट्ठर प्रस्नर उत्तर लेखः

(क) नेपाल किन्खा देस हो ?

(ख) कछिका बाक्लो र न्यानोलुगा लाइछत ?

(ग) नेपालका पर्यटक किनारइ आइछत ?

(घ) के नेपाल जलस्रोतकर धनि देस हो ?

(ङ) कछिका पातु लुगा लाइछत ?

८. उदाहरनका दिल ठि ठिक सब्दका गोलो हाल र खालि ठउँका लेख :

उदाहरन : बालख थ्याच्चबस्छइ । बिनोद फटाफटहिन्छइ ।

(क) निरज कानि पोखरा जाइलसइ । ....

(ख) कछुवा बिस्तार हिन्छइ । ....

(ग) रमिता मुसुक्क हाँस्ले । ....

(घ) उ भरखर आइले । ....

(ङ) चरि भुर्र उँड्ले । ....

९. मिल्दो सब्द छानिकइ खालि ठाउँका लेख :

(क) बुबा ....मन्थलि जाइले । (कानि, आज).

(ख) तुइ ....पढ्छस । (खुरुखुरु, धेरे)

(ग) निकिता ....जाइनारि आछि । (कालु, कानि)..

(घ) बहिनि .... मन्दिर जाइछइ । (पछि, सधइ)

(ङ) रमेस ....हिन्छइ । (टुक्रुक्क, फटाफट)

१०. हँट्ठर चिठिपढ र उत्तर लेख :

सेलघाट, मन्थलि
२०७६ । ०८ । १५ गते

प्यारो सिमा,

तोर दाजेरकर मोटरसाइकल दुर्घटना हक्ल सुनिकइ मुइँ दुखि हक्लाछु । रमेस मार्फत मुइँ जानकारि पाइनाइँ । कानि अस्पताल जाइलरइनाइँ । कापाल, हात र गोडका गहिरो चोट लाग्ल रल्तिसइ । चाँडे बिसेक हक्दि बाजिकइ कामना गर्छु ।

तोर साथेर,
मिलन माझि

प्रस्न :

(क) ह्य चिठि कुनिन लेख्ल हो ?

(ख) मोटरसाइकल दुर्घटनाका कुन पर्लरइल ?

(ग) ह्य चिठि कखन लेख्ल हो ?

(घ) मिलनलाइ दुर्घटनार वारेका कुनिन बलल्ते ?

(ङ) मिलन केतिरलागि कामना गर्छइ ?

११. तोर गाउँकर वारेका एउटो अनुछेद लेख :

१२. चित्र हेर र वर्नन गर :

पाठ १६

मुसोल्को बइठक

उहिलेर कुरो हो । एकदिन बिलाउरिन मार्ल, खाइल, दुखदिल कुरो मुसोल्किन सम्भिलासइ । होक्रलागि एकदिन मुसोल एकठाउँका भेला हक्लासइ । भेलाकाबिलाउरिन मार्ल, खाइल, दुखदिल बिसयका छलफल गर्लासइ । एउटो बुर्रा मुसोन “बिलाउरि आइल किनिखइ थाहा पाइ?जुक्ति निकालइपर्ले । नत्र बिलाउरिनहाइँलाइबाँचइ बइदे” बाज्लसइ । छलफलका सेब्बाल्किन एकेस्वरका जुक्ति निकालइने पर्छइबाज्लासइ ।

सेब्बाल्किन आ-आफ्ने जुक्ति निकाल्लासइ । कुनइ पुनि जुक्ति पास गरइ बइसकल्लासइ । एउटि बुर्रि मुसोन इन्खा प्रस्ताब धर्लिसइ “अब हाइँ बिलाउरिर घेन्टिका घन्टि झुन्ड्याइ पर्छइ । घन्टि झुन्ड्याइल पछि हाइँ बिलाउरि आइल थाहा पाइ सक्छे । बिलाउरि आइपुगइ भन्दा अगाडिने हाइँ भागइ सक्छे । सुरछित ठाउँका नुकइ सक्छे ।”

त्य कुरोन सेब्बाइ मुसोल्को चित्त बुझ्ल्याक्सइ । मुसोल्किन होइ कुरोलाइ कर्तल ध्वनिरसाथ पारित गर्लासइ । एकदिन फेरि मुसोल भेला हक्लासइ । बिलाउरिलाइ अठ्याइकइ घन्टि झुन्ड्याइ तयार हक्लासइ ।

एउटो बुर्रा मुसोन “मुइँ पुछरका अठ्याइछिन” बाज्लसइ। अर्को गभ्रु मुसोन “मुइँ कम्मरका अठ्याइछिन” बाज्लसइ । एउटो लिखुरे मुसोन “मुइँ घैंचका अठ्याइछिन” बाज्लसइ । अर्को डुगुरे मुसोन “मुइँ घैंचका घन्टि झुन्ड्याइछु” बाज्लसइ ।

अर्कि बास्नि मुसोन “मुइँ पेटका अठ्याइछिन” बाज्लिसइ। अर्को छौंडारि मुसोन “मुइँ कानका अठ्याइछिन” बाज्लसइ । अर्कि छुनेनि मुसोन “मुइँ गोडका अठ्याइछिन” बाज्लिसइ ।

सेब्बे ठाउँका अठ्याइ तयार हक्लासइ । म्याउँ गर्नार मुखका अठ्याइनाराइ कुनु पुनि बइहक्लासइ। होइ कारनिन मुसोल्किन बिलाउरिर घैंचका घन्टि झुन्ड्याइ बइसक्लाइ हो ।

अभ्यास

१. जोडिकइ बाज र लेख :

एक+ठाउँ = ...

पुछर+का = ...

छल+फल = ...

२. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन पढ :

सेब्बाल्किन, प्रस्तुत, प्रस्ताब, झुन्ड्याइल, सेब्बाइ, चित्त, कर्तलध्वनि, अठ्याइकइ

३. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन लेख :

बुर्‌रा, पुछर्‌का, गभ्रु, बास्नी,छौँडारी, कारनीन, घन्टी

४. सुद्धसिन पढ र लेख :

मुसोल, हक्लासइ, बिलाउरि, बाज्लसइ, सेब्बाल्किन, बुर्रि इन्खा धर्लिसइ घेन्टिका झुन्ड्याइ छौँडारि अठ्याइछिन

५. ठिक हक्लासिन (✓) बेठिक हक्लासिन (×) चिन्ह लाहा :

(क) मुसोल भेला हकिकइ छलफल गर्लासइ । ( )

(ख) डुगुरे मुसोन बिलाउरिलाइ घैँचका घन्टि झुन्ड्याइछु बाज्लसइ । ( )

(ग) मुसोल्किन कर्तल ध्वनिरसाथ पारित गर्लासइ । ( )

(घ) गभ्रु मुसोन म्याँउँ गर्नार मुखका अठ्याइछिन बाज्लसइ । ( )

(ङ) मुसोल्किन बिलाउरिर घैँचका घन्टि झुन्ड्याइला । ( )

६. खालि ठाउँ भोर :

(क) डुगुरे मुसोन बिलाउरिर...... घैँचका घन्टि झुन्ड्याइछु बाज्लसइ ।

(ख) मुसोल्किन कर्तल ....पारित गर्लासइ ।

(ग) बिलाउरिर मुखका .... कुनु पुनि बइहक्लासइ ।

(घ) छौँडारि मुसोन बिलाउरिर .... अठ्याइछिन बाज्लसइ ।

(ङ) .... बिलाउरिर घैँचका घन्टि झुन्ड्याइ बइसक्लासइ ।

७. हँट्ठर प्रस्नर उत्तर लेख :

(क) मुसोल्किन केतिर वारेका छलफल गर्ला ?

(ख) कुन्टो मुसोन बिलाउरिर गोड अठ्याइछु बाज्ले ?

(ग) डुगुरे मुसोन बिलाउरिर केति अठ्याइछु बाज्ले ?

(घ) छौँडारि मुसोन बिलाउरिर केति अठ्याइछु बाज्ले ?

(ङ) मुसोल्किन बिलाउरिर घैँचका घन्टि झुन्ड्याइ सक्ला ?

८. वाक्यका प्रयोग गर :

मुसोल, लिखुरे, म्याउँ, घैँचका छलफल

९. सिछेकिन बाज्ल सुन र लेख :

एकदिन मुसोल एकठाउँका भेला हक्ला । बिलाउरिन दुख दिल बिसयका छलफल गर्ला । बुर्रि मुसोन बिलाउरिर घैँचका घन्टि झुन्ड्याइ पर्छइ बाज्ले । डुगुरे मुसोन मुइँ घैँचका घन्टि झुन्ड्याइछु बाज्ले । बास्नि मुसोन पेटका अठ्याइछिन बाज्लि । म्याँउँ गर्नार मुखका अठ्याइनाराइ कुनु पुनि बइहक्ला ।

१०. उदाहरनका दिल ठि ठिक सब्दका गोलो हाल र खालि ठउँका लेख :

उदाहरन : गोमा विद्यार्थि हो । <u>उ</u> सधइँ इस्कुल जाइछइ । छौँडारिल आइतिन गर्छत । <u>होल</u> भलिबल खेलाइछत ।

(क) मङ्गले कछ्या तिनका पढ्छइ । उ मिहिनेति आछ ।
....

(ख) सरिता र मिना साथि हुन। होल मिलिकइ बस्छत।..........

(ग) राम र मुइँ कछ्या तिनका पढ्छे । हाइँ सँगिन इस्कुल जाइछे ।.........

(घ) कुकलल हाड खाइर्छत । होल झगडा गर्छत ।..........

(ङ) सरिता पानिलेइ जाइछइ। होइ पन्यारका लड्छइ।...........

११. तोर वारेका लेख :

फोटो : ....

नाउँ :..........

तोर जन्म मिति :...........

जन्मिल ठाउँ : ....

ब्वारकर नाउँ : ....

आमेरकर नाउँ : ....

तुइलाइ मनपर्नार खाना : ....

तुइलाइ मनपर्नार साथि : ....

तुइलाइ मनपर्नार खेल : ....

१२. चित्र हेर र एउटो कथा लेख :

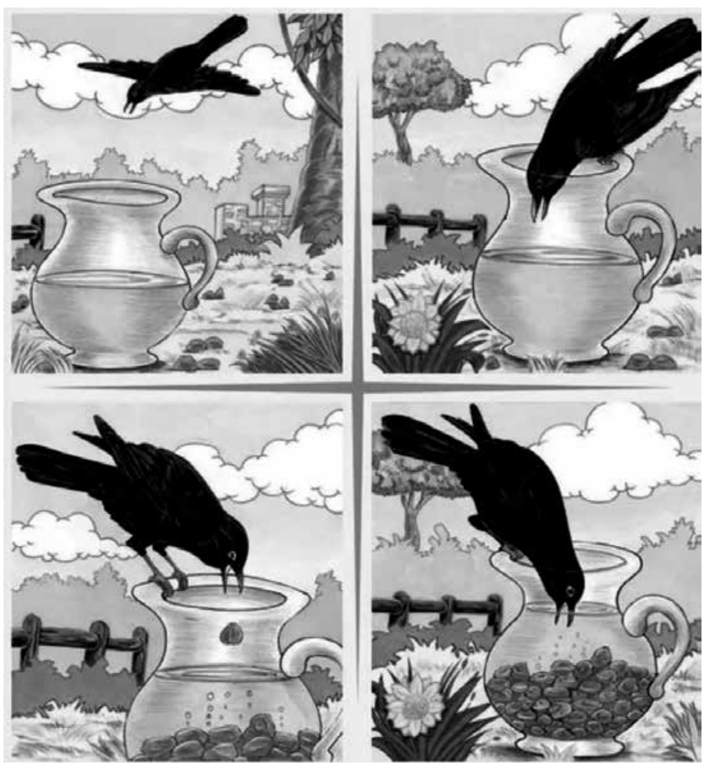

पाठ
१७

गाउँखाइनार कथा

हाम्रो विद्यालयर नाउँ सरस्वति आधारभुत विद्यालय हो । आज विद्यालयका गाउँखाइनार कथा प्रतियोगिता आछ । प्रतियोगिताका ५ र ६ कछ्याराइ विद्यार्थिल आछत ।कथा बाज्नार पहिलो पालोकुनकर हक्नार?पहिले निधो गरुँ ।

माझिल्को पुर्खाल्किनमझेसाबा गठन गर्तिन इनिखइ गर्तेला। पहिलो अधिकार छानाछुनिल्को(किसोर-किसोरिल्के) हक्छइ ।होइ अन्सार पहिलो पालो ५कछ्याराइ विद्यर्थिल्को हक्ल्याक ।

कछ्या ५ : प्रस्न : आमेककर छातिका बेटेक नाच्छइ, बल्ल केति हो ?

कछ्या ६ : अ हँ ! हाइँ ता बइजान्ले ।

कछ्या ५ : हाइँ ता बइजान्ले बाजिकइ मात्तइ हक्छइ ? गाउँ देइपर्छइ ?

कछ्या ६ : ल हक्ले, हक्ले, कोनारि गाउँ खाहा ।

कछ्या ५: कोनारिर सेरो फेरो सेब्बे हाम्रो । कोनारिराइ माहाँलाइ जति हाइँलाइ । बड्माहाँलाइ जति तोराल्काइ । पढ्लाइ लेख्लाइ जति हाम्राइ । बइपढ्लाइ बइलेख्लाइ जति तोराल्काइ । अति न मति हाम्रो कथा बइजान्ल गति क्याहो ?

कछ्या ६ : क्याहो ?

कछ्या ५: उत्तर : सिलउटाका लहरापाथरिन मसला पिस्ल ।

कछ्या ६ : प्रस्न : लहरा तान्तिन पहरा थर्किनार, बल्ल केति हो ?

कछ्या ५: किन्खा अप्ठ्यारो, हाइँ ता बइजान्ले ।

कछ्या ६ : किन्खा अप्ठ्यारो बाजिकइ मात्तइ हक्छइ ? हाइँलाइ चाहिँ गाउँ देइ बइपर ?

कछ्या ५: पर्छइ ! पर्छइ ! लु भट्लि गाउँ खाहा ।

कछ्या ६: भट्लिर सेरो फेरो सेब्बे हाम्रो । भट्लिराइ माहाँलाइ जति हाइँलाइ । बड्माहाँलाइ जति तोराल्काइ । पढ्लाइ लेख्लाइ जति हाम्राइ । बइपढ्लाइ बइलेख्लाइ जति तोराल्काइ । अति न मति हाम्रो कथा बइजान्ल गति क्याहो ?

कछ्या ५ : क्याहो ?

कछ्या ६ : उत्तर : मोहि पार्ल ।

कछ्या ५ : प्रस्न : आमेक छाद्नारि बेटेक खाइनारि, बल्ल केति हो ?

कछ्या ६ : ए ! होइ ता मुइँ जान्नाइँ ! उत्तर : गाग्रिबाटे आम्खराका पानि सार्ल ।

कछ्या ५ : प्रस्न : काट्तिन पुनि बइमोर्नार, सार्तिन पुनि बइसर्नार, केति हो ?

कछ्या ६ : ए होइ ता हाइँ पुनि जान्लैँ ! उत्तर : कापाल (बार) ।

अभ्यास

१. छुट्याइकइ बाज र लेख :

गाउँखाइनार = ...+................

प्रतियोगिता = ...+................

छलफल = ...+................

बइ्माहाँल = ...+................

गाग्रिबाटे = ...+................

काटतिन = ...+................

२. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन पढ :

गाउँखाइनार, प्रतियोगिता, पुर्खाल्किन, मझ्झेसाबा, इनिखइ, गर्तेला, छानाछुनिल्को विद्यर्थिल्को,हक्ल्याक

३. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन लेख :

बाज्नार, होइचाहिँ, माझ्झील्को, पुर्खेउली, अधीकार, सेब्बाल्कीन, झुन्ड्याईल, कर्तलध्वनी

४. खालि ठाउँ भोर :

(क) आमेककर छातिका बेटेक नाच्छइ बल्ल........लहरापाथरिन मसला पिस्ल हो ।

(ख) कोनारिराइ माहाँलाइ जति हाइँलाइ......जति तोराल्काइ।

(ग) लहरा तान्तिन पहरा थर्किनार, बल्ल,...........पार्लहो ।

(घ) आमेक ....बेटेक खाइनारि बल्ल, गाग्रिबाटे आम्खराका पानिसार्ल हो ।

(ङ) ....पुनि बइमोर्नार, सार्तिन पुनि बइसर्नार बल्ल, कापाल हो ।

५. वाक्यका प्रयोग गर :

सेब्बे माहाँलपढ्लाइ आमेक बल्ल

६. उत्तर लेख :

(क) आमेककर छातिका बेटेक नाच्छइ, बल्ल केति हो ?

(ख) लहरा तान्तिन पहरा थर्किनार, बल्ल केति हो ?

(ग) आमेक छाद्नारि बेटेक खाइनारि, बल्ल केति हो ?

(घ) काट्तिन पुनि बइमोर्नार, सार्तिन पुनि बइसर्नार, केति हो ?

७. दाहरनका दिल ठि ठिक चिन्ह प्रयोग गर :

उदाहरन : आहा ! किन्खा माहाँलि बगइँचा रल्तिसइ । के तुइ बगइँचा देख्लआछ्स ? बगइँचाका चमेलि, मखमलि, सयपत्रि र गोदावरि फुल फुल्लआछ । गुरुआमान बाज्ले, “नानिल ! बगइँचान हाम्रो घरकर सोभा बाढाइदिछइ ।”

(क) प्रमोद कथा कविता र निबन्ध पढ्छत

(ख) छि किन्खा फोहोर पानि रल्छइ

(ग) बुबान बाज्ले बजार जा र किताब मिनिकइ आन

(घ) सिछ्केकिन बाज्ले कालु ग्रिहकार्य गरिकइ आउ

(ङ) सेब्बास तुइ माहाँल काम गर्लइ

८. हँट्ठर अनुच्छेद पढ र उत्तर लेख :

काकार आम्दानि र खर्च

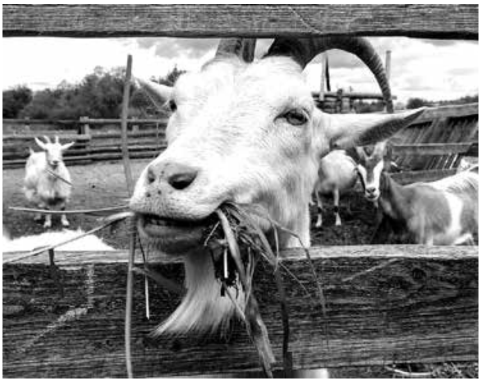

मनिस काका किसान हो । काकान छाग्रि पाल्ल आछ । खोरका धेराइ छाग्रि, बोका, पाँठि र खसि आछत । बर्सेउनि बोका, खसि बिक्रि गर्छइ । यस्का बेच्नाराइ खसि र बोका गरिकइ पन्द्रुटाइ आछत ।

काका छाग्रिल्को हेरचाह गर्छइ । बिहानिन डालेघाँस काटइ बनदिसउँ जाइछइ । बेलाबेलाका काकान छाग्रिल्काइ खोले पाकाइकइ दिछ्याक ।

काकि खुक्रि पाल्छइ । खुक्रि बेचिकइ काकिन आफ्ने खर्च धान्छइ । काका र काकि मिलिकइ घर ब्यबहार चालाइछत । होल्किन बेटाक बेटेककर पढाइकरलागि माहाँल ब्यबस्था गर्लाइ

आछत । खर्च कटाइकइ पइसा बइङ्का पुनि जम्मा गर्लाइ आछत ।

प्रस्न :

अ. हँट्ठर सब्द पढिकइ उन्खाइ अर्थ आइनार सब्द लेख :

सब्द	**उन्खाइ अर्थ आइनार सब्द**
रेखदेख	....
गाछकर घाँस	....
समय समयका	....
छाग्रिल्किन खाइनार पाकाइल परिकार	....
हरेक बर्स	....
पइसा धर्नार घर	....

आ. उत्तर लेख :

(क) मनिस काकान केति पाल्ल आछ ?

(ख) यस्का बेच्नाराइ खसि र बोका कत्ते आछत?

(ग) काकान छाग्रिल्काइ केति केति ख्वाइछ्याक ?

(घ) काकिन केति पाल्लि आछि ?

(ङ) काकान पइसा कछिका जम्मा गर्छइ ?

९. हट्ठर कोठाका हक्ल पदबाटे जनावर र चरिल्को नाउँ लेख :

सो	चे	का	वा	रु	दे	बे
रि	पा	चि	तो	पि	प	टे
बा	बा	लि	टा	इ	टु	ले
कु	दु	ब	सो	रि	ल	ह
क	लि	र्द	छा	क	ल	कु
ल	तो	इ	ग्रि	ल	उँ	ले

१०. चित्र हेर र वर्नन गर :

११. तोरा ब्वार र आमेर केति काम गर्छत एउटो अनुछेद लेख :

पाठ
१८

कावा र भँगेरा

धेरे पहिलेर कुरो हो । एउटो बड्‌ख गाउँ रल्ति । गाउँकर नजिके एउटो बन रल्ति । बनका धेरे गाछ रइल । गाछका धेरे चरिल्किन खोँदा बानाइकइ बस्लाइ रइला ।

भँगेरा र कावान पुनि आफ्‌ने-आफ्‌ने खोँदा बानाइँकइ बस्लाइ रइला । भँगेराराइ स्याउनाइँ छ्‌वाइख्यान रइला । कावा र भँगेरा सधइँ चारो हेरइ जाइतेला । ब्याहारा आफ्‌ने-आफ्‌ने खोँदाका फर्किकइ आइतेला । कावा भँगेरा भन्दा धेरे बड्‌ख रइल । होइकारनिन कावान भँगेरालाइ हेप्तेल्ति । कावा आफि बड्‌ख हक्लका घमन्ड गर्तेल । कावान सोच्ले “मुइँ भँगेरालाइ ह्य बनबाटे लघार्छिन ।”

भँगेरा सोझो र सहयोगि रइल । भँगेरा बनका हक्लाइ सेब्बाइ चरिल्कासिन मिलिकइ बस्तेल । कावा कुनुल्कासिन पुनि बइमिल्तेल । कावान भँगेरालाइ भुसिना ठि सम्झितेल्ति । अलिकति पुनि वास्ता बइगर्तेल्ति ।

एक दिनकर कुरो हो । भँगेरा सधइँ ठि चारोर खोजिका जाइले । कावा चाइँ बइजाइले । भँगेरारमाएँक बइहक्ल मउकाका कावार मनका एउटो कुविचार आल्ते । कावान भँगेराराइ छ्वाइख्यानकाइ मार्नार योजना बानाइँले । भँगेराराइ छ्वाइख्यानहक्ल गाछकर नजिक जाइले । भँगेराराइ छ्वाइख्यानकाइ मारइलाइ झम्टिल्याक ।

भँगेराराइ छ्वाइख्यान बडउनो-बडउनो स्वर निकालिकइ साराइला । कावान मारइलाइ धेरे बलगर्ले तर मारइ बइसक्लयाक ।

भँगेरान आफ्ने छ्वाइख्यान साराइल सुन्लसइ । भँगेरा तुरुन्त उँडिकइ आइले । भँगेरान साथेख्यान्काइ पुनि बालाइकइ आन्ल्याकसइ । भँगेरा र साथेख्यान मिलिकइ कावालाइ आक्रमन गर्लासइ । होल्किन बेमानि कावालाइ गाछबाटे खसाइदिनिसइ ।

भँगेरान आफ्नाइ छ्वाइख्यानकाइ चारो दिल्याकसइ । कावाराइ छ्वाइख्यान पुनि धेरे भोकाइलाइ रइला । भोकिन का ! का ! गरिकइ साराइ थाल्लासइ । भँगेरान कावाराइ छ्वाइख्यानकाइ पुनि चारो दिल्याक्सइ ।

कावान ह्य सेब्बे कुरो हेरिरइलसइ । भँगेराराइ छ्वायख्यान्काइ आफि गर्ल अन्याय सम्भिmलसइ । आफि गर्ल अन्याय सम्भिmकइ पछुताइलसइ । कावान भँगेरासिन माफि माग्लसइ । भँगेरा पुनि कावासिन खुसि हक्लसइ ।

अभ्यास

१. जोडिकइ बाज र लेख :

कावा+सिन = ...

मिलि+कइ = ...

चरिल+इकन = ...

गाउँ+कर = ...

चिर+बिर = ...

२. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन पढ :

चरिल्किन खोँदा भँगेरास्याउनाइँ छ्वाइख्यान ब्याहारा हेप्तेल्ति भँगेरो लघार्छिन

मिलिकइ कुनुल्कासिन

३. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन लेख :

चरिल्किन, खोदा, भगेरा,स्याउनाइ, छ्वाइख्यान्, हेप्तेल्ति, कुनुल्कासीन

४. हँट्ठर सब्द ठिक हक्लासिन (✓) बेठिक हक्लासिन (×) चिन्ह लाहा :

(क) कावा र भँगेरा बनका बस्तेला ( )

(ख) कावा सोझो रइल । ( )

(ग) भँगेरा मिलनसार रइल । ( )

(घ) कावान भँगेराराइ छ्वायख्यान मारइ हेरलसइ । ( )

(ङ) भँगेरान कावार छ्वायख्यानकाइ चारो दिल्याक । ( )

५. हँट्ठर बाक्य सच्च्याइकइ लेखः

(क) कावा र भँगेरार खोँदा घरका रइल्याक ।

(ख) भँगेरा धमन्डि रइल ।

(ग) कावा सहयोगि रइल ।

(घ) भँगेरान कावालाइ भुसिना ठि सम्भिmतेल्ति ।

(ङ) कावान भँगेरार छ्वायकलाइ चारो दिल्याक ।

६. उत्तर लेखः

(क) कावा र भँगेरा कछि बस्तेला ?

(ख) कावा किन्खा रइल ?

(ग) भँगेरा किन्खा रइल ?

(घ) कावान केति सोच्ले ?

(ङ) कुनिन कावालाइ सहयोग गरल्ते ?

(च) कावान केति सिछ्या पाइले ?

७. वाक्यका प्रयोग गर :

पुनि, खोँदा, स्याउनाइँ, चारो, घमन्ड, बन

८. सुनः र लेखः

एउटो, सोच्ले, रल्ति, नजिके, खोँदा, सेब्बे, रइल, चरिल्किन, कावान, स्याउनाइँ, छ्वाइख्यान, माएँक, हक्लाइ, सुन्लसइ

९. खालि ठाउँका मिल्दो सब्दपद धरिकइ वाक्य पुरा गर :

(क) माइते ....गुच्चा खेलाइले । (न्, निन, लाइ)

(ख) रमेस गाछ ......लड्ले । (बाटे, का, उप्र)

(ग) कलम झोला ....आछि । (बाटे, सिन, का)

(घ) रामिन स्याम ....किताप दिछि । (सिन, निन, लाइ)

(ङ) राम ..... घर उछि आछि । (सिन, निन, कर)

१०. हँट्ठर अनुच्छेद पढ र उत्तर लेख :

प्यारि साथि बिमला,

धेरे धेरे सम्भना ।

तोरि दिदेरकर ब्याहाका मुइँ आइ बइसक्नाइँ । माफ पाउँ । भाइ दिनेस कछ्या ५का पढ्छइ बया ? मोर भाइ उमेस कछ्या ४का पढ्छइ । तुइ काठमान्डु आइनार बातेलइ कखन आइछस । ल आजलाइ एच्चे ने ।

तोर साथेर,

आसा

(क) ह्य चिठि कुनिन लेख्ल हो ?

(ख) आसान चिठिका केति माग्लि आछि ?

(ग) दिनेस कुनकर भाएक हो ?

(घ) उमेस कति कछ्याका पढ्छइ ?

(ङ) कुन काठमान्डु आइनार आछ?

११. तोर दाजेरलाइ कथार किताप पाठाइदेउ बलिकइ चिठि लेख :

पाठ
१९

पानि

(बिहान भात खाइकइ रितेस, अन्जु, मन्जु, कबिता इस्कुल जाइला। इस्कुल अलि बद्दुर रल्ति। बाटका चर्को दिन लागल्ते। होल्काइ गर्मि हक्ल्याक। सेब्बाइ एकछिन आराम गरइ चउताराका बस्ला। रितेसिन अन्जुलाइ आज गुरुआमान पढाइनार पाठ केति हो ? बलिकइ सोधल्ते। आज पढइपर्नार्र पाठ पानि हो बलल्ते। सेब्बाल्किन पानिर बारेका छलफल गर्ला।)

अन्जु : ल बाज ते रितेस ! पानि बल्ल केति हो?

रितेस : कुवा,लदि, जोलका बुहुइनार तरल पदार्थ पानि हो। हेक्र आफ्ने आकार बइहकि। जुन भाडाका धर्लक होइ भाडार आकार देखिछ्ि।

अन्जु : ठिक बाज्लइ रितेस। पानिर आफ्ने आकार बइहकि। जिन्खाइ बोतलका हाल्लक उन्खाइ देखिछइ। पानि कुन अवस्थाका पाइछे ते रितेस ?

रितेस : पानि ठोस, तरल र हावा तिन अवस्थाका पाईछे। बरफ पानिर ठोस रुप हो । वाफ र बादल, पानिरहावार अवस्था हो। कुवा, नदि र समुन्द्र पानिर तरल अवस्था हो ।

अन्जु : साच्चि हगि, पानि अनउठो हक्छइ। दिनिन समुन्द्र, लदि, पोखरिर पानिलाइ ताताइछइ । पानि तात्तिल पछि बाफ बन्निछि। बाफ उप्र उप्र उड्छि। उप्र पुग्लपछि चिसिछि। फेरि पानिर रुपका पिर्थिबिका खस्छि। अनि रितेस पानिर महत्व ता धेरेआछ हइ ?

रितेस : पानिर महत्व ता धेरेआछ । पानि बिना जिबनकर कल्पना पुनि गरइ बइसके । खाना पाकाइ, लुगा धोइ पानि चाहिछइ । बिरुवा उमारइ, फोहोरमइला सफागरइ पानि चाहिछइ ।

अन्जु : होनि ! पानिन नेमल मुत्र, दुगर्न्ध ब्वाहाइछइ । प्रदुसन हटाइछइ। पानि बिना मान्छेसिन लिकइ अन्य जिवको जिबन सम्भव बइने ।

रितेस : होनि !पानिन वर्खाका फोहोर ब्वाहाइकइ लाकाइछइ । अनि आँउ, हइजा फइलेइबाटे जोगाइछइ ।

मन्जु : ओच्चा मात्तइ कनाइँ होर ?गाछबिरुवा पानिर कारनिन

ने उम्रिछइ । बडउनो हक्छइ। पुलछइ, फक्रिछइ् र फल्छइ । हाइँ होइ फलफुल खाइछैँ ।

रितेस : ठिक बाज्लइ मन्जु ।सफा पानि प्रसस्त पेइपर्छइ ।अनि हाम्रो सरिरका रोग बइलाग । दुसित पानि पिले भने धेरे थरि रोग लाग्छइ ।

अन्जु : होनि ! हाइँ सधइँ पानिर स्रोतलाइ सफा धरइपर्छइ । कुवा, ताल, इनारकर एभ्रउने ओभ्रउने सफा गरइपर्छइ ।पानि सफा पिलेभने हाइँ निरोगि हक्छे ।

रितेस : ल साथिल अब ढिलो हकइ आँटल्ते,हिँड जाउँ ।

अभ्यास

१. छुट्याइकइ बाज र लेख :

वरपर = ... + ...

मलमुत्र = ... + ...

खेतबारि = ... + ...

फोहोरमइला = ... + ...

गाछबिरुवा = ... + ...

होलबिच = ... + ...

२. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन पढ :

पदार्थ, बनावट, अवस्था, समुन्द्र, ताताछ्इ

३. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन लेख :

बर्षा,आउँ, प्रशस्त, स्रोत, कुवा, इनार, निरोगी

४. ठिक सब्द छानिकइ खालि ठाँउमा भर ।

(क) फोहोरमइलान ..... फइल्याइछ्इ । (हावा, रोग, बिरामि)

(ख) पानि बिना जिबनकर ....पुनि गरइ बइसके । (कल्पना, सपना, भर)

(ग) पन्यारर पानि पानिर एक स्यान्खि ...... हो । (थोपा, स्रोत, धारा)

(घ) फोहोरमइलान ...... बाढाइछ्इ । (प्रदुसन, प्रानि, सुगन्ध)

(ङ) सफा पानि .... पिलासिन हाइँलाइ रोग बइलाग । (प्रसस्त, थोरे, नगन्य)

५. उल्टो अर्थ हक्नार सब्द लेख :

जिन्खाइ : ताजा-बासि

सफा, गन्ध, बढि, बद्दुर, धेरे

६. उन्खाइ अर्थ लाग्नार सब्द लेख :

जिन्खाइ : प्रसस्त-बढि

प्रदुसन, सफा, फोह्रोर, धेरे

७. वाक्य बनाउ :

आउँ, हइजा, मलमुत्र, बरफ, दुसित

८. सुद्धसिन उच्चारन गर :

स्रोत, प्रदुसन आउँ, रोगव्याधि, दुर्गन्ध

९. प्रस्नर उत्तर लेख :

(क)पानिर स्रोत केति-केति हो ?

(ख) पानिबाटे केति केति गरइ सक्छे?

(ग) फोह्रोरमइला बाढेले भने केति हक्छइ?

(घ) फोह्रोरबाटेकिन्खा रोग फइलिछइ?

(ङ) पानिबाटे केति केति गरइ सक्छे ? पाँचुटो वाक्यका लेख :

१०. हँट्ठर अनुच्छेद पढ र उत्तर लेख :

हुतुतु खेल

गुरु आमान हुतुतु खेल खेलाइले । अनितार समुहन जित्ला। रमितार समुहर हार हक्ल्याक। जित्नाराइ रामाइला। हार्नाराल्काइ खिसि गर्ला । हार्नाराइ चुपोलागिकइ बस्ला । होइबेलाका गुरुआमा कछ्या कोठाका आइले। जित्नाराल्किन हल्ला गर्ल सुन्ले ।

गुरुआमान खेलकुदका हारजित हक्छइ बाज्ले । जित्लका फुर्केइ र हार्लका निरास हकइ बइहक बल्ले । सेब्बाल्किन कुरो बुझ्ला । अनि सेब्बाइसान्त हक्ला ।

प्रस्न

(क) गुरुआमान कुन खेल खेलाइले ?

(ख) कुन समुहर जित हक्ल्याक ?

(ग) खेल जितइकरलागि मात्तइ खेलाइनार हो ?

(घ) कुनिन कुनलाइ खिसि गर्ला ?

(ङ) गुरुआमान कछ्याका केति बाज्ले ?

११. तुइलाइ मनपर्नार खेलकर वारेका एउटो अनुछेद लेख :

पाठ
२०

खोद्रि

भुनभुन गरिकइ खोद्रि आइला
बगइँचा घुमिकइ अउधि रामाइला ।
फुलका बसिकइ रस खाइला
ब्याहारा आफ्ने घारका जाइला ।

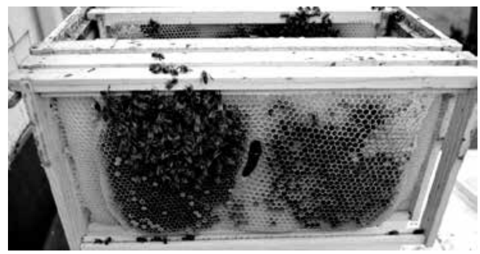

खेद्रिल अउधि मेहेनत गर्छत
धामा लाइतिन भागाभाग गर्छत ।
आफि-आफिका अउधि मिल्छत
रिसाइल पछि खिल गाडिकइ चिल्छत ।

खोद्रिबाटे एकतार पाठ सिकइ पर्छइ
मेहेनत गरिकइ अघि बाढइ पर्छइ ।
महबाटे आहा ! धेरे फइदा हक्छइ
समयका काम गरिसकइ पर्छइ ।

अभ्यास

१. छुट्याइकइ बाज र लेख :

एकतार = एकता+र

भुनभुन = ...+.....................

फुलकर = ...+.....................

अघिअघि = ...+.....................

खोद्रिबाटे = ...+.....................

आफि-आफि = ...+.....................

२. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन पढ :

चुसिकइ, परिस्रम, खोद्रि, सुन्दरब्याहारा

३. उन्खाइ लय हक्ल सब्द कविताबाटे छानिकइ लेख :

जिन्खाइ : आइला : जाइलाखाइला

(क) घुमिकइ: ....

(ख) गर्छत ....

(ग) मिलिकइ ....

४. हँट्ठर सब्द ठिक हक्लासिन (✓) बेठिक हक्लासिन (×) चिन्ह लाहा :

(क) खोद्रिल भुनभुन गरिकइ उँड्छत ।

(ख) खोद्रिल्किन फुलकर रस चुस्छत ।

(ग) खोद्रिन दुख दिनारलाई मन पराइछइ ।

(घ) खोद्रिबाट एकतार पाठ सिकइ पर्छइ ।

(ङ) महबाटे फइदा बइहक ।

५. जोडा मिला :

भुनभुन	खोद्रिल्को घर
घार	खोद्रिर आवाज
खोद्रिबाटे	धेरे फाइदा आछ
महर	काम गरइ पर्छइ
समयका	एकतार पाठ सिकइ पर्छ

६. हँट्ठर अनुछेद पढर कापिका सार :

खोद्रि मेहनेति किरि हो । खोद्रि तिन प्रकारकराइ हक्छतः भाले, कर्मि र रानि । कर्मि खोदिन फुलकर रस आन्छइ । रानि खोदिनडिमा पार्छइ । डिमाबाटे छवायख्यान निस्किछत ।हेल घारका बस्छत । खाद्रिन मेहनेत गरइ सिकाइछत ।

७. चिउँठि देख्लाइ आछ ? चिउँठिर वारेका एउटो अनुछेद लेख :

८. उत्तर लेख :

(क) खोद्रिल कछिका बस्छत ?

(ख) खोद्रिल्किन फुलका बसिकइ केति गर्छत?

(ग) खोद्रिल्किन दुख दिनारलाइ केति गर्छत ?

(घ) खोद्रिल्किन हाइँलाइ केति सिछ्या दिछत?

(ङ) खेद्रिल धामा लाइतिन केति गर्छत ।

९. उदाहरनका दिल ठि वाक्यका परिवर्तन गर :

उदाहरन : रमा कथा पढ्छइ । रमा कथा बइपढि ।

सन्तोस ग्यानि आछ । सन्तोस ग्यानि बइने ।

वाक्य	**वाक्य परिवर्तन**
(क) मुइँ मामाघर जाइछु ।	....
(ख) हाइँ बजार जाइछे ।	....
(ग) बिनय बदमास आछ ।	....
(घ) अम्बिका मामाघर बइजाक ।	....
(ङ) राजनकर ब्याहा बइहकल्ते ।	....
(च) होइ दानि बइने ।	....

१०. हँट्ठर अनुच्छेद पढ र उत्तर लेख :

दिपार कछ्या कोठा

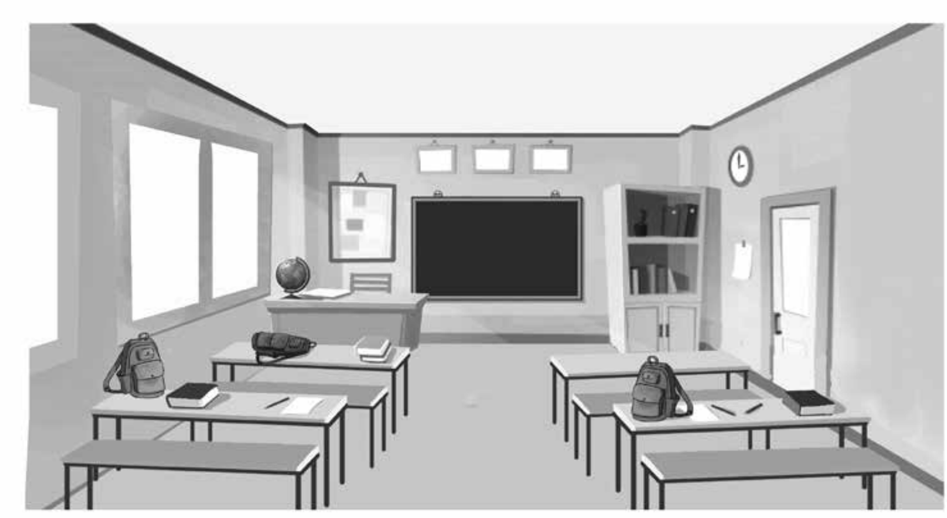

दिपार कछ्या कोठा सफा आछि । कछ्या कोठाका गोरो पाटि आछि । अकोपटि सुचना पाटि आछि । डेक्स बेन्च मिलाइकइ धर्ल आछ। कोनाका एउटो दराज आछि। दराज भित्र थरि थरिर किताप आछ । भित्ताका विद्यर्थिल्किन बानाइल चित्रन सजाइल आछ। दिपाराइ साथेक्ल असल आछत । होल्किन मिलिकइ कोठा सफा गर्छत ।

प्रस्नः

(क) दिपार कछ्या कोठा किन्खा आछि ?

(ख) दराजका केति केति आछ?

(ग) कछ्याकोठार भित्ता केतिन सजाइलछि?

(घ) सुचना पाटि कछिका आछि?

(ङ) दराज कछिका आछि ?

११. तोर कछ्याकोठार वारेका एउटो अनुछेद लेख :

पाठ २१

भाइलाइ चिठि

नेपाल एकेडेमिमिति : २०७६/१०/१६

मुलपानि, काठमान्डु

प्यारो भाइ तिलक,

धेरे धेरे सम्झना ।

इछिका मुइँलाइ आराम आछु । उछिका तुइलाइ आराम हक्ति । आमा र बुबालाइसन्चइआछ्याक हक्ति । आने माहाँल हक्ल तोर चिठिबाटे थाहा पाइनाइँ । घरकर बारेका धेरे कुरोचिठिका लेख्लहुनाले खुसि लाग्ले । तुइलाइमोर पढाइकर बारेका चासो हक्लका पुनि खुसि लाग्ले । मोर परिछ्यार परिछ्याफल निस्किल्तिसइ । मुइँ एग्रेडका पास गर्नाइँसइ । अब एसइइ कर तयारिका जुट्लआछु । समयलाइ भरपुर प्रयोग गर्लआछु । मुइँ एसइइ परिछ्या सकिलपछि मात्तइ घर आउछु । होइबेलाका तुइलाइ एउटो बाल कथा र अङ्ग्रेजि सब्दकोस आन्दिनार आछु।

तुइलाइ मनपर्नार टिसर्ट र पाइन्ट पुनि आन्दिनार आछु । प्यारो भाइ तुइ आफ्ने पढाइका ध्यान देइ । साथिभाइसिन

मिलिकइ पढइ। कुनुल्कासिन पुनि झगडा बइगरइ। गुरुआमा र गुरुबानबल्ल मानइँ। ग्रिहकार्य र कछ्याकार्य समयका बुझाइ। बुबाआमानबल्ल मानइँ। तोर दोस्रो परिछ्याका माहाँलहक्लका धेरे धन्यवाद। अब अन्तिम परिछ्याका अझ माहाँल हक्नार कोसिस गरइ ल। ल अखनलाइ यच्चे ने। बाँकि अर्को चिठिका कुरो गर्बो।

तुइलाइ धेरे मयाँ गर्नारि तोरि दिदेर

समता माझि।

खामकर नमुना

पाठाइनार	पाइनार
समता माझि	तिलक माझि
नेपाल एकेडेमि	मन्थलि नपा ६ रामेछाप
मुलपानि, काठमान्डु	

अभ्यास

१. जोडिकइ बाज र लेख :

इछि +का=इछिका

बाज+इकइ= ....

होइ +बेला= ....

बुबा +आमान= ....

सब्द+कोस = ...

साथि+भाइसिन= ....

२. पाठबाटे ठिक सब्द छान र खालि ठाँउ भोर :

(क) मुइँ इछिाँ .... आछु ।

(ख) तुइ...... बारेका धेरे कुरो लेख्ल रइलसइ ।

(ग) मुइँ एसइइर........ जुट्लआछु ।

(घ) सेब्बाल्कासिन ...... पढ्छु ।

(ङ) गुरुआमान....... मानइँ ।

३. ठिक उतरका गोलो चिन्ह लाउ :

(क) समता घर कखन जाइछइ ?

अ. तिहारकर बिदाका आ. दसइँकर बिदाका

इ. एसइइकार परिछ्येयापछि

(ख) तिलक दोस्रो परिछ्याका किन्खा गर्ले ?

अ. ठिके

आ. माहाँल

इ. बइमाहाँल

(ग) समतान तिलकलाइ कुन पुस्तक किन्दिल्छइ ?

अ. बालकथा

आ. निबन्ध

इ. बालकथा र अङ्ग्रेजि सब्दकोस

(घ) तिलकिन कुनकुन कपडा पाइनारआछ ?

अ. टिसर्ट आ. पाइन्ट

इ. टिसर्ट र पाइन्ट

४. उत्तर लेख :

(क) ह्य चिठि कुनिन कुन्लाइ लेख्ल हो ?

(ख) चिठि लेख्नारकर नाउँ केति हो ?

(ग) तिलक परिछ्याका केति हक्ले ?

(घ) समतान भाएकलाइ केति केति किन्दिनारि हक्लाछि ?

(ङ) समता कखनघर जाइनारआछि ?

५. हँट्ठर सम्बोधन पढ, बुझ र सोध्ल प्रस्नर उत्तर लेख :

पुजनिय आमाबुबा

आदरनिय काका, मामा, दाजि

प्यारो साथि

प्यारि बहिनि, छुनेनि, भान्जनि

आत्मिय छौँडारि, भाइ, नाति

प्रस्न :

(क) आमाबुबालाइ केतिबाजिकइ सम्बोधन गर्छे ?

(ख) साथिलाई किन्खा सम्बोधन गर्छे?

(ग) आदरनिय कुनकुनकाइ बल्छे?

६. खालि ठाँउका कोस्ठ भित्रर मिल्नार सब्द छ्यानिकइ लेख :

(क) मुइँ चिठि..... (पढ्नाइँ, पढ्लसइ, पढ्ले)

(ख) रिमान निबन्ध..... (लेख्लिसइ, लेख्ले, लेख्लसइ)

(ग) होल्किन काम ......(गर्लसइ, गर्लइ, गर्लासइ)

(घ) तुइ कापिका .....(लेख्छस, पढ्लसइ, लेख्लसइ)

(ङ) बाजेन कथा ......(बाज्ले, पढ्ले, बाज्छइ)

७. वाक्यका प्रयोग गर :

खुसि, चासो, बालकथा, ग्रिहकार्य, कोसिस

८. पाठकर ठि तोर साथेरलाइ एउटो चिठि लेखः

९. तोरि दिदेरकर ब्याहाकासाथेरलाइ चिठि लेख :

१०. सिद्धेकिन बाज्ल सुनत र लेखः

प्यारो भाइ तुइ आफ्ने पढाइका ध्यान देइ । साथिभाइसिन मिलिकइ पढइ । कुनुल्कासिन पुनि झगडा बइगरइ । गुरुआमा र गुरुबान बल्ल मानइँ । ग्रिहकार्य र कछ्याकार्य समयका बुझाइ । बुबाआमान बल्ल मानइँ । तोर दोस्रो परिछ्याका दोस्रो हक्लका धेरे धेरे धन्यवाद । अब अन्तिम परिछ्याका प्रथम हक्नार कोसिस गरइ ल ।

११. तोर ब्वारलाइ चिठि पाठाइलाइ खामकर नमुना बानाउ :

पाठ
२२

मुइँ कुन हो ?

मुइँफल-फुल मध्यका प्यारो आछुँ। मुइँ स्वात र स्वास्थ्यवर्धक खाद्य फल हुँ। मुइँ गाछका फल्छु। माटिका जरा गाड्छु। थामकर ओरिपरि जरा हक्छइ। मोर थामबङ्ख हक्छइ। थाम दाम्चोन बन्निल हक्छइ। बिचका पाता हक्छइ। पाता लामो र चउँडा हक्छइ। टुप्पाका बुङ्गा हक्छइ। बुङ्गा तराटे फल लाग्छइ। मुइँ केरा हो।

मुइँलाइ अङ्ग्रजिका बनाना बल्छत। मुइँ आफ्ने जात अन्सारकर बिभिन्न आकार प्रकारकर हक्छु। मोर जात मालभोग, मुङ्ग्रे,

झप्रि अनेक थरि हक्छइ। पाक्लपछि मोर बोख्रा पहेँलो हक्छइ। मुइँ पाकिकइ पुनि हरियो हक्नार जातकर पुनि हक्छु । मुइँ बिभिन्न साइजकर हक्छु । समुन्द्र सतहबाटे एकहजारसिन पाँचहजार फिटसम्म उचाइका उब्जिछु।

मुइँ स्वदिलो र गुनिलो फल हो । मुइँलाइ पुजा-पाठका पुनि प्रयोग गर्छत । मुइँलाइ वालकसिन बुर्रासमेतकिन खाइछत । मान्छेल्किन आफन्तल्को घरका कोसेलि लाकाइतिन मुइँ खुसि हक्छु।

मुइँ खानापछि खाइनार र खाजार रुपका प्रयोग हक्छु। मुइँलाइ बिभिन्न प्रकारकर फल-फुलसिन मिसाइकइ पुनि खाइछत । काँचो अवस्थाका मुइँलाइ अचार बानाइकइ खाइछत। उसनिकइ र तरकारिका पुनि प्रयोग गर्छत।मुइँलाइ पुजासिन भुजा सम्मका प्रयोग गर्छत । मुइँसिन धेरे सक्तिवर्धक तत्व आछ। मुइँसिन भिटामिन डि, इ र जि आछ।

मोर धेरे गुन आछ । मुइँ स्वात र पोसिलो आछु । मुइँसिन फालामकर मात्रा प्रसस्त हक्छइ । मुइँ रकत उत्पादन गरइ सहयोग गर्छु । काँचोबाटे चिप्स बन्निछु, पाक्लबाटे मिठाइ बन्निछु। बुङ्गाबाटे अचार बन्निछु। मोर पाता

गाइभइँसिल्किन खाइछत । मोर गाछ सुभकार्यका प्रयोग हक्छइ ।मान्छेल्काइ सहयोग गर्तिन मुइँ खुसि हक्छु। आनेल्काइ सुख देइ मोर काम हो ।

अभ्यास

१. छुट्याइकइ बाज र लेख :

फलफुल = ...+ ....

सुभकार्यका = ...+ ....

बुङ्गाबाटे = ...+ ....

सक्तिवर्धक = ...+ ....

ओरिपरि = ...+ ....

२. जोडा मिला :

सत्कार	देवलोक, देउता बस्नार ठाउँ
उपहार	ज्यादइ गर्मि र ज्यादइठन्डि पुनि बइहक्नार ठाँउ
भुजा	स्वागत, सम्मान
समसितोस्न	कोसेलि
पोसिलो	भात, खाना
स्वर्ग	सरिरलाइ तागत दिनार पउस्टिक तत्व

३. पाठबाटे मिल्नार सब्द छानिकइ खालि ठाँउ भोर :

(क) म सारइ स्वादिलो र .... फल हुँ ।

(ख) मुइँलाइ युरोपदिसउँ पउरानिक युगका स्वर्गकर .... मान्तेला नि ।

(ग) मुइँ सन्सारकर हरेक ..... पुग्ल हक्छु ।

(घ) बुङ्गाबाटे मुइँ स्वात .... बन्छु ।

(ङ) मोर ..... पसुल्को लागि स्वात भोजन बन्छइ ।

४. उल्टो अर्थ लेख :

काँचो, बालक, मोटि, लामो, रोगि

५. कोस्ठ भित्रबाटे मिल्नार सब्द छानिकइ खालि ठाउँ भोर :

(क) मुइँ स्वात र .... खाद्यफल हुँ । (स्वास्थ्य, स्वास्थ्यबर्दक)

(ख) मोर माहाँल .... धेरेआछ् । (गुन, पोसाक)

(ग) मुइँ .... केराबाटे चिप्स बन्छु । (काँचो, पाक्ल)

(घ) मान्छेल्किन मुइँलाइ....... कर रुपका दिछत । (उपहार, मित्रता)

६. हँट्ठर सब्द सुद्धसिन उच्चारन गर :

स्वास्थ्यबर्धक, स्वर्ग, खाद्यफल, समुह

७. हँट्ठर सब्दलाइ वाक्यका प्रयोग गर :

फलफुल, सुभकार्य, उपहार, खाजा, स्वादिलो

८. हँट्ठर सब्दर अर्थ लेख :

उपहार, लोकप्रिय, काँचो, उपयोगि, चुलो

९. हँट्ठर प्रस्नर छोटो उतर लेख :

(क) केरा किन्खा खाद्यफल हो ?

(ख) कुन जातकर केरा पाक्लपछि पहैंलो बोखाका माहाँल देखिछ्इ ?

(ग) कुन कुन ठाँउका केरान सत्कार र उपहारकर काम गर्छ्इ ?

(घ) केरालाइ काचो अवस्थाका केकर रुपका प्रयोग गरइ सक्छे ?

(ङ) केरा किन्खा अवस्थाका बहुत खुसि हक्छ्इ ?

(च) केराबाटे मान्छेल्किन के कुरो सिकइपर्छ्इ ?

१०. हँट्ठर प्रस्नर लामो उतर लेख :

(क) केरार गुन केति केति हक्छइ ? बयान गर ।

(ख) केरालाइ किनारइ सारे स्वादिलो र गुनिलो फल बल्ल हो ? स्पष्ट गर ।

११.सुद्ध गरिकइ सार :

समसितोष्ण, प्रदेश, उत्पादन्, समुन्द्र, सतहसिन्

१२. तुइ जान्ल कुनइ फलकर वारेका ५ वाक्यका लेख :

शब्दावली

१. हाइँ छ्यानाछ्युनि

हाइँ= हामी । बेगइ= कुद्नु । आइ= आउनु । खाइ= खानु । हेरइ= हेर्नु । हालइ= हाल्नु । जाइ= जानु । धरइ= राख्नु । सुतइ= सुत्नु ।

२. मजुर

आछ्= छ । देखइ= देख्नु । माहाँल= राम्रो । किन्खा= कस्तो । कछि= कहाँ । पाइ= पाउनु । पोसिँ= अस्ती । स्यान्खि= सानो । हकइ= हुन्छ । आँखि= आँखा । बइने= छैन । ह्य= यो । खुक्रि= कुखा । ढाङ्ग= अल्गो । बया= होइन । खाइ= खानु ।

३. सुखि परिवार

होक्रि= उसकी । बइनेक= बहिनी । होल्किन= उनीहरूले । होल्को । आमेक= आमा । ब्वाक= बाबु । आछ्= छ । होल= तिनीहरू ।

४. कावा र बाँठा स्याल

कावा- काग । भेटाइ-भेट्नु । फेन्द्राक- फेद । रइलसइ-रहेछ । किनिखइ- कसरी । थालइ- थालनु । फाकाइ- फकाउनु । माहाँल/मजार- राम्रो । तोर- तिम्रो । गोड- खुट्टा । जाइ- जानु । गिदाइ- गाउनु । दाजि- दाजु । आइ- आउँनु । यच्चा- यत्ति । रामाइ- रमाउनु । हाँसइ- हाँस्नु ।

५. असार पन्द्र

पर्छइ= पर्छ । कुनिन= कसले । केति= के । गर्छइ= गर्छ । किन्खा= कस्तो । चालाइ= चलाउनु । गिदाइ= गाउनु । बालाइ= बोलाउनु । बाजाइ= बजाउनु । लाजाइ=लजाउनु । एस्का= यसपाली । खाइ= खानु ।

६. सगरमाथा

ह्य/हेइ=यो । नाउँ= नाम । हेक्र=यसको । होल= तिनीहरू । चढइ= चढ्नु । आइ= आउनु । आचाल= अचेल । पाइ= पाउनु । पिर्लाट्ठे= राताम्मे । हठल्च= तल्लो । हेल= यीनीहरू । मानाइ= मनाउँनु ।

७. मि प्रसाद देबकोटा

हकइ=हुनु । उक्र= उसको । धर्ले= राखेको । स्यान्ख=स्यानो ।
लेखइ= लेख्नु । एउटो= एउटा । रइल= थियो । होइ= त्यो ।
आने= अरु । बड्ख=ठुलो । गिदाइ=गाउनु । मानुस=मानिस ।
बड्ख= ठूलो । हुन्छ= हक्छइ । मोर= मेरो । सिस्नु=चाँडाल ।
उन्खा= त्यस्तो । पाइछे= पाइन्छ । बिर्साइ= बिर्सनु ।

८. बिदार निबेदन

कालु= भोली । दाजि= दाजु । मुइँ= मँ । आछु= छु ।

९. सरसफाइ

तोर= तेरो । मोर= मेरो । तुइ= तिमी । आफ्ने= आफ्नो ।
हाइँ= हामी । जखइँ= जहिले । इन्खाइ= यस्तै ।
आइछु= आउँछु । पोसिँ= अस्ती । किनारइ= किन ।
किनिखइ= कसरी । इन्खा= यस्तो । बया= होइन ।
कछि= कहाँ । धोइ= धुनु । सुतइ= सुतनु । पढइ= पढइ ।
उठइ= उठ्नु । बल्ल= भनेको । अल्सि= अल्छी ।
काटइ=काटनु । बइने=छैन । नाठाल्ते= हरायो । बसइ=बस्नु ।
चिलाइनार= चिलाउने । बुझ्नाइँ= बुझे । हक्छइ= हुन्छ ।

१०. रामेछापकर माझि गाउँ

कछि= कहाँ । गइखुरा= गाइखुरा । उन्खाइ= उस्तइ ।
ओर्रे= ओडारे । टार= मुगीटार । भट्लि= भटौली ।
मन्थलि= गडवारी । कोनारि= कुनौरी । सेल्घाट= सलेघाट ।
उप्रउने= मास्तीर । हँठउने= तलतीर । बेटि= महिला ।
अँड= पुरुष । लाउ= डुंगा । मन्चा= मर्चा । छौँडारि= केटो ।
छुनेनि= केटी । लदिपुजा= कोशीपुजा । बेउँटो= भ्याकुतो
गोड= खुट्टा । धेउटाइ= दुवै । बलल्ते= भन्यो । हिनइ= हिडनु ।
पर्छइ= पर्छ । जोडइ= जोड्नु ।

११. झोला

केति = के । हक्ति= होला । कान्छइ= रुन्छ । बइने= छैन ।
मोर= मरो । आइछु= आउँछु । जाइछु=जान्छु । बड्ख=ठूलो ।
हक्ति= होला ।

१२. बादुलि र लिसोर गाछ

बारा= बर । गाछ= रुख । बादुलि= गौंथली । चरि= चरा ।
बालाइ= बोलाउनु । हेक्र= यसको । बलिकइ= भनेर ।
होल्किन= उनीहरूले । उन्खा= त्यस्तो । हक्ला= भए ।

जाइला= गए । सुन्ला= सुने । बसइ= बस्नु । खौँदा= गुँड ।
सक्छ= सक्छौ । बानाइ= बनाउनु ।

१३. रिता माझी

हाइँ= हामी पढ्छे= पढ्छौं । ब्वाककर= बुबाको ।
आमेककर= आमाको । नाउँ= नाम । बाटे= बाट ।
गइखुरा= गाइखुरा । गर्लिआछि= गर्लिआछि ।
छानाछुनिल्को= केटाकेतिको । दितेलि= दिन्थीन ।
हक्लिरइलि= भएकिथिइन । जातिल्को= जातिहरूको ।
लितेलि= लिनथिन ।

१४. झुमार बाकस

रल्ति= थियो. । स्यान्खि= सानो । धामा= धुवाँ ।
मानुस= मानिस । चारुटो= चारओटा । रोजइ= रोज्नु ।
काड्डि= काली । बिलाउरि= बिरालो । पिर्ल= रातो ।
माग्ले= माग्यो । आबे= आइज । बलल्त/बाज्ले= भन्यो ।
कुकल= कुकुर । बेउँटो= भ्याकुता । सोरि= सुगुर ।
गोड= खुट्टा । निकालल्ते= निकाल्यो । खेलाइले= खेलाइले ।
खाइला= खाए । माग्ले= माग्यो ।

१५. विदा हकल्ते

हकइ= हुनु । बोकइ= बोक्नु । जाइ = जानु । पुगइ= पुग्नु ।
स्वात= मीठो । पल्टाइ= पल्टाउनु । सकइ= सक्नु ।
सुतइ= सुत्नु । गरइ= गर्नु । लाइ= लाउनु ।

१६. मोर देस

मोर= मेरो । आछि= छ । जाडाइ= जाडोहुनु । लाइ=लाउनु ।
हेल्को= यीनीहरूको । धेरे= धरै । चानाजोहोन= चन्द्रमा ।
दिन= घाम । लदि= कोशी । जोल= खोला । गाछ= रुख ।
लागइ= लागनु । तुइ= तिमी ।

१७. मुसोल्को बइठक

दिल= दिएको । आइल= आएको । पाइनार= पाउने ।
बुर्रा= बुढो । बुर्रि= बुढी । इन्खा= यस्तो । गभ्रु= तन्नेरी ।
बास्नि= तरुनी । सक्छे = सक्छौं । घेँच/घेन्टि= घाँटी ।
छौँडारि= केटो । छुनेनि= केटी । धर्लिसइ= राखिछ ।
नुकइ= लुक्नु । कुनु= कोही । सेब्बे/सेब्बाइ= सबै ।
अठ्याइछिन= समाउँछु । बइसक्लाइ= नसकेका ।

१८. गाउँ खाइनार कथा

गाउँखाइनार= गाउँखाने । बाजइ= भन्नु ।

माझिल्को= माझीहरूको । मझेसाबा= मीझारहरूको सभा ।

छानाछुनि= केटाकेटी । बेटेक= छोरी । नाचइ= नाच्नु ।

खाहा= खानुहोस । तोराल्काइ= तीमीहरूलाइ ।

बइजान्ल= नजानेको । किन्खा= कस्तो । पर्छइ= पर्छ ।

जान्नाइँ= जाने । सार्ल= सारेको । न्ले= जान्यौं ।

कापाल (बार)= कपाल ।

१९. कावा र भँगेरा

कुरो= कुरा । रल्ति= थियो । बड्ख= ठुलो । गाछ= रुख

चरि= चरा । खोँदा= गुड । कावा= काग । स्याउनाइँ= साना ।

छ्वाइख्यान्= बच्चाहरू । ब्याहारा= बेलुका । मुइँ= म ।

ह्य= यो । हक्लाइ= भएका । जाइले= गयौं । माएँक= माउ ।

मार्नार= मार्ने । जाइले= गयो । बडउनो= ठुला ।

साराइ= कराउनु । सुनइ= सुन्नु । उँडइ= उड्नु ।

आफि= आफै ।

२०. पानि

बद्‌दुर= टाढा । रल्ति= थियो । बाट=बाटो । हक्ल्याक=भयो ।
गरइ= गर्नु । बस्ला= बसे । रल्ति= थियो । बाज= भन ।
बुहुइ= बग्नु । बइहकि= हुँदैन । उप्र=माथि । खस्छि=खस्छ ।
बइसके= सकिदैन । पाकाइ= पकाउनु । धोइ= धुनु ।
उमारइ= उमार्नु । ब्वाहाइ= बगाउँनु । हटाइ= हटाउँनु ।
हक्छि= हुन्छ । एभर= ओर । ओभर= पर । लाकाइ= लानु ।
जोगाइ= जोगाउनु । ओच्चा= तेत्ति । कनाइँ= कहाँ ।
बडउनो= ठूला । हक्छइ= हुन्छ । खाइ= खानु ।
बाजइ= भन्नु । लाग्छइ= लाग्छ ।

२१. खोद्रि

खोद्रि= माहुरी । आइला= आए । चुसिकइ= चुसेर ।
जाइला= गए । दिनार= दिने । चिल्छत= चिन्छन् ।
सिकइपर्छइ= सिकइपर्छइ । गरिकइ= गरेर । बाढइ= बढ्नु ।

२२. भाइलाइ चिठि

इछिका= याहाँ । उछिका= त्याहाँ । बाजिकइ= भनेर ।
पाइनाइँ= पाएँ । तुइलाइ= तिमीलाई । मोर= मेरो ।

लाग्ले= लाग्यो । गर्नाइँ= गरेँ । आइछु= आउछु । आछु= छु ।

पढइ= पढ्नु । कुनुल्कासिन= कसैसँग । बइगरइ=नगर्नु ।

मानइँ= मान्नु । बुझाइ= बुझाउनु । गर्बो= गरोंला ।

तोरि= तेरी । दिदेर= दिदी । पाठाइनार= पठाउने ।

पाइनार= पाउने ।

२३. हात्ति र बाँठा कछुवा

रइल= थियो । धेराइ= धेरै । स्याउनाइँ= साना ।

बडउनाइँ= टूला । आनइ= ल्याउनु । पाइला= पाए ।

हक्ल= भएको । जाइले= गयो । आन्छिन= ल्याउँछु ।

बलल्ते= भन्यो । उँदिसउँ= गाउँतिर । आँट्नार= अट्ने ।

छोप्ले= छोप्यो । हेरइ= हेर्नु । जाइले= गयो । बलल्ते= भन्यो ।

बलिकइ= भनेर । बइरइल=थिएन । आछत=छन । हक्ले=भयो ।

गिदाइले= गायो । पुग्ला= पुगे । खस्ले= खस्यो ।

दिल्ते= दियो ।

२४. मुइँ कुन हो ?

आछु= छु । स्वात= मीठो । हक्छइ= हुन्छ ।

तराटे= मुनीबाट । पाकइ= पाक्नु । मिसाइ= मिसाउनु ।